

Kunnasta maakuntaan – siirtymävaiheen järjestelyt

Maaliskuu 2017

Sisältö

1 Sote- ja maakuntauudistus etenee vaiheittain	4
Useita lakipaketteja tulossa lausunnoille kevään 2017 aikana	4
Valmistautuminen on tärkeää	6
Selvitysvelvollisuuden määrääjät	7
2 Maakunnat perustetaan ja väliaikaishallinto edustaa maakuntaa	8
Vastuu valmistelusta	8
Kunnat osallistuvat maakuntien valmisteluun	9
3 Tukipalvelut, kunnat ja maakunta	10
Palvelukeskusten toiminta käynnistyy vaiheittain	10
Tukipalveluiden maakunnallisia ratkaisuja valmistellaan	10
4 Maakunnan tietohallintoa ja ICT-ratkaisuja koskeva valmistelu	13
Maakunnan ja kuntien yhteistyö	13
5 Kuntahankinnat - kuntien, valmistelutoimielimen ja maakuntien yhteishankinnat	15
Asiantuntemusta ja puitesopimuksia	15
6 Siirtyvät sopimukset on selvitettävä	17
Rajoituslaki ja voimaantulon jälkeen solmitut sopimukset	18
Selvitysvelvollisuus vuoden 2017 loppuun mennessä	18
Hankintasopimukset	19
Tietosuojalausekkeet	19
Sopimushallinta kuntoon	19
Valinnanvapauslainsäädännön huomioiminen sopimuksissa	19
7 Kuntien ja kuntayhtymien omaisuusjärjestelyt ja omaisuuden siirrot	21
Kuntien irtain omaisuus ja ns. pakkokuntayhtymien omaisuus siirtyy korvauksetta ..	21
Mahdollisuus sopia on rajoitettu selvitysten antamisen jälkeen	22
Omaisuusjärjestelyt ennen selvitysvelvollisuutta	22
Omaisuusjärjestelyihin voi liittyä riskejä	23
8 Kuntien sote-toimitilojen vuokraaminen maakunnalle	24
Yhtiöittämisvelvollisuus	25
9 Pelastuslaitosten omaisuuden siirrot	27
Kalusto siirtyy maakunnille ja toimitilat vuokrataan määrääjäksi	27
10 Henkilöstö – Kuntatyön- antajat antaa muutostukea	29
Henkilöstön asema muutoksessa	30
Valmisteltavat asiat	30
11 Kunnallisen työterveys- huollon yhtiöittämisvelvoite siirtyi	32
Työterveyshuollon ratkaisut vielä avoimia	32

12 Kuntien rahoitus: suhteellinen velkaantuneisuus muuttuu.....	34
Rahoitusvälineiden hyötyjä ja riskejä arvioitava	34
13 Jakoavain - uusi talouden työkalu maakunta- uudistuksen vaikutuksista .	36
14 Muutoksen viestintä	37
Muutosviestinnän kohderyhmät	37
 Liitteet	
Liite 1. Hankintalain määritelmiä.....	39
Liite 2. Kuntien yhteinen ostovoima maakuntien hyödyksi	41
Liite 3. Sopimukset ja vastuut, määräaikoja	42
Liite 4. FCG Konsultointi tulevaisuuden kunnan rakentamisen sekä maakuntahallinnon ja sote-uudistuksen toteuttamisen tukena	47

1 Sote- ja maakuntauudistus etenee vaiheittain

Sote- ja maakuntauudistus etenee. Hallitus antoi 2. maaliskuuta 2017 eduskunnalle esityksen maakuntalaista, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista sekä niiden ja pelastustoimen järjestämislain voimaannpanolaista (voimaannpanolaki). Tähän maakuntauudistusta koskevaan ensimmäiseen hallituksen esitykseen sisältyy myös henkilöstön asemaan ja siirtoon sekä työnantajaedunvalvontaan liittyvät muutokset, maakuntavaalien järjestämiseen liittyvät säännökset, kuntien peruspalvelujen valtiosuuslain muutokset sekä useita muita maakunnan perustamiseen liittyviä säännöksiä.

Useita lakipaketteja tulossa lausunnoille kevään 2017 aikana

Sote- ja maakuntauudistus on laaja kokonaisuus, johon kuuluu myös:

- Valinnanvapauteen liittyvän lainsäädännön kokonaisuus, joka on parhaillaan lausuntokierroksella.
- Maakunnan muita kuin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä koskevat lainsäädäntö ja niiden voimaannpanolait. Tämä lainsäädännön kokonaisuus on tarkoitus lähettää lausuntokierrokselle keväällä.
- Erillisinä valmisteltavat lait, jotka myös etenevät lausuntokierrokselle kevään aikana
 - o Pelastuslaki
 - o Kasvupalvelulait (työvoima- ja yrityspalvelut sekä aluekehittäminen)
 - o Liikennelainsäädäntö (yksityistielain, maantielain ja tieliikennelain kokonaisuudistukset sekä liikennekaaren muutokset)
 - o Lomituspalvelulaki

Lainsäädäntö on vielä tämän julkaisun ilmestymishetkellä valmisteilla ja isotkin muutokset mahdollisia. Lisäksi valmistelussa on suuri määrä lainsäädäntöä, jotka liittyvät maakunnille siirtyvien tehtävien sisällölliseen uudistamiseen. Tämä julkaisu on valmisteltu hallituksen esityksen ja lakiluonnosten perusteella. Tarkoituksena on luoda kokonaiskuva asioista, joita kuntien on tarkoituksenmukaista ennakoida ja joihin on perusteltua valmistautua jo siirtymävaiheen aikana.

Lainsäädännön valmistelun edetessä tätä julkaisua on tarkoitus täydentää.

Maakuntien opasta eli tiekarttaa päivitetään parhaillaan Kuntaliiton ja ministeriöiden yhteistyönä. Seuraava päivitetty versio siitä julkaistaan maaliskuun vaihteessa.

Huomioi:

- Lainsäädäntö on vielä valmisteilla ja suuretkin muutokset mahdollisia
- Muutosta kannattaa ennakoida

2017

- **1.7.2017.**
 - Maakunnat perustetaan voimaantulolailla.
 - Väliaikaishallinto asetetaan kahden kuukauden kuluessa
- **1.7.2016 - 31.12.2018.**
 - Rajoituksia ja velvoitteita uusia sopimuksia tehdessä tai muuttaessa (laki kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa).
- **31.12.2017 mennessä**
 - Kuntien yksityiskohtainen selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloista, siirtyvästä irtaimesta omaisuudesta sekä sopimuksista.
 - Esiselvitys siirtyvästä henkilöstöstä väliaikaishallinnolle. Lopullinen selvitys siirtyvästä henkilöstöstä valmiina joulukuussa 2018

2018

- **28.2.2018 mennessä.**
 - Sairaanhoidopiirien kuntayhtymien, erityishuoltopiirien sekä maakuntien liittojen selvitys siirtyvästä omaisuudesta. Selvityksen antamiseen jälkeen kuntayhtymä ei saa päättää asioista, joilla olisi merkittäviä maakuntaa sitovia vaikutuksia. Maakunnalla on valitusoikeus
- Omaisuuden siirrot, mahdolliset maapohjan omistuksen järjestelyt lakisääteisten kuntayhtymien osalta tulisi tehdä siten, että ne olisivat loppuun saatettu ennen em. selvitystä siirtyvästä omaisuudesta. (Huom! Rajoituslaki sekä mahdolliset verovaikutukset ja avustusten takaisinperintään liittyvät riskit).
- **Toukokuussa 2018**
 - tietosuojasetus edellyttää kuntien ja kuntayhtymien sopimusten muuttamista asetuksen mukaiseksi, vaikka sopimus siirtyisi myöhemmin maakunnalle.
- **Syyskuun 2018 loppuun mennessä**
 - Henkilöstön siirtoa koskevat yhteistoimintamenettelyt luovuttavissa organisaatioissa.
- **31.12.2018 asti.**
 - Väliaikaishallinnon tekemät sopimukset henkilöstön osalta voivat enintään olla voimassa.
- **31.12.2018 mennessä.**
 - Sopimuksia on syytä tarkistaa siten, että niissä olisi irtisanomis- tai purkumahdollisuus 1.1.2019, sillä ostopalvelusopimukset eivät todennäköisesti sovi yhteen valinnanvapauslainsäädännön kanssa.
- **Joulukuussa 2018.**
 - Luovuttavan työnantajan lopullinen selvitys siirtyvästä henkilöstöstä
- **31.12.2018 asti.**
 - Työterveyshuollon yhtiöittämisvelvollisuuden siirtymäaika päättyy. Jokaisessa kunnassa ja maakunnassa on ratkaistava, miten työterveys hoidetaan.

- **1.1.2019**
- Maakuntien järjestämisvastuu alkaa
- Lakisäteiset kuntayhtymät siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen maakuntiin.
- kolme valtakunnallista palvelukeskusta (talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus, ICT-palvelukeskus ja maakuntien tilakeskus) siirtyvät maakuntien omistukseen.
- Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat siirtyvät maakunnan hallintaan, jos maakunta ja kunta eivät toisin sovi. toimitilojen hallinnasta vuokrasopimus siten, että se on voimassa vähintään 31 päivään joulukuuta 2021 saakka. Maakunnalla on oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloa yhdellä vuodella.
- Pelastustoimen kalusto siirtyy maakuntien omistukseen.
- Sosiaali- ja terveydenhuolto, palo- ja pelastustoimi, ympäristöterveydenhuolto, maatalouslomit, maaseutuhallinto, maakuntaliittojen tehtäviä sekä joitakin valtion tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy maakunnan palvelukseen.
- **31.12.2019 asti.** Väliaikaishallinnon tekemät sopimukset voivat enintään olla voimassa.

Valmistautuminen on tärkeää

Uudistuksessa on kyse suuresta muutoksesta, joka vaikuttaa kuntiin monin tavoin. Siirtymävaiheen järjestelyistä säädetään pääosin voimaannpanolaissa. Ennen voimaannpanolain määräaikaaja kuntien tulisi tarkoin perehtyä tulevaan lainsäädäntöön ja arvioida kunnan omalta kannalta muutosten merkitystä talouteen, henkilöstöön sekä palveluiden järjestämiseen.

Ennakoiden tulee varmistaa, että sopimukset ovat ajan tasalla ja että henkilöstön työ-sopimuksissa ja virkojen toimenkuissa tehtävät vastaavat nykyisiä tehtäviä. Erityisesti kiinteistöomaisuuden osalta on syytä varmistaa rekisteritietojen oikeellisuus ja omistussuhteet, maanvuokrasopimusten kohteet ja vuokranmääritykset sekä neuvotella sopimuskumppaneiden kanssa kuntien kannalta tarkoituksenmukaiset järjestelyt. Näin varmistetaan, että omaisuuden, vastuiden ja henkilöstön siirrot vastaavat maakunnalle siirrettäviä tehtäviä ja että ne toteutetaan sekä kuntien että maakuntien kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuntien ja maakuntien välillä tulee olemaan paljon sekä vapaaehtoista että lakisääteistä yhteistyötä. Aasukkaiden hyvinvointi on kokonaisuus, joka on sekä kuntien että maakuntien vastuulla. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen, elinkeinojen ja alueiden kehittäminen maakäytön ja hyvän ympäristön suunnittelu sekä maakunnan järjestämät palvelut edellyttävät hyvää ja toimivaa yhteistyötä sekä sopimista, kuntien ja maakuntien kesken. Yhteistyön rakenteita, toimintatapoja ja palvelukokonaisuuksia on syytä suunnitella ennakoiden. Maakuntalain mukaan maakunnan ja alueen kuntien on neuvoteltava valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta.

[Rajapinnoilta yhdyspintoihin - kehittämisaloite kunnan ja maakunnan yhteistyöstä](#)

Selvitysvelvollisuuden määräajat

Maakuntien järjestämisvastuu sille siirrettävissä tehtävissä alkaa 1.1.2019. Voimanpanolaissa ja siirtymäsäännöksissä on useita määräaikoja valmisteluun ja selvitysten antamiseen. Niitä käydään läpi tämän julkaisun eri osioissa.

Kunnat voivat tehdä uudistuksen kannalta perusteltuja ratkaisuja ennen laissa säädettyjä määräaikoja selvitysvelvollisuudesta. Määräaikojen jälkeen siirtyvien kuntayhtymien sopimusvapautta esimerkiksi kuntien kanssa tehtäviin sopimuksiin on rajoitettu voimaannpanolain 30 §:ssä säädetyllä tavalla. Sen jälkeen, kun kuntayhtymät ovat antaneet siirtyvästä omaisuudesta selvityksen, (28.2.2018 mennessä) ne eivät saa päättää asioista, joilla olisi merkittävää maakuntaa sitovaa vaikutusta.

Huomioi:

- Varmista sopimusten ja henkilöstön tehtävien ajantasaisuus
- Ennakoi kunnan yhteistyötarpeet maakunnan kanssa
- Tarkista omaisuuden, sopimusten ja muiden vastuiden selvittämisen määräajat

Lisätietoja:

johtava lakimies Kirsi Mononen, p. 040 569 5511

2 Maakunnat perustetaan ja väliaikaishallinto edustaa maakuntaa

Maakunnat perustetaan voimaantulolailla 1.7.2017. Alueen kuntien, kuntayhtymien ja aluehallinnon edustajien on sovittava välittömästi lain voimaan tultua valmistelutoimielimen kokoonpanosta. Maakunnan liitto johtaa sopimusneuvotteluja. Maakuntahallitus asettaa valmistelutoimielimen neuvotteluissa sovitun mukaisesti. Asettamisessa on kysymys neuvottelutuloksen muodollisesta toteamisesta eikä asettamisen yhteydessä ole mahdollista käyttää harkintavaltaa.

Jos toimielintä ei ole asetettu kahden kuukauden kuluessa voimaantulolain voimaantulosta, valtioneuvosto asettaa valmistelutoimielimen valtiovarainministeriön esityksestä. Tässä tapauksessa valmistelutoimielimessä on maakunnan alueen kunnista sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueista yhteensä 6 jäsentä, sairaanhoitopiiristä 2 jäsentä, erityishuoltopiiristä 1 jäsen, maakunnan liitosta 1 jäsen, pelastuslaitoksesta 1 jäsen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta 1 jäsen ja työ- ja elinkeinotoimistosta 1 jäsen sekä heidän varajäsenensä.

Vastuu valmistelusta

Väliaikainen valmistelutoimielin vastaa maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta, johtaa sitä, käyttää päätösvaltaa sekä vastaa puhevallan käyttämisestä maakuntavaltuuston toimikauden alkuun asti, kunnes maakuntahallitus on valittu.

Väliaikainen valmistelutoimielin voi tehdä henkilöstöön liittyviä ja muita määräaikaista sopimuksia. Henkilöstön osalta sopimukset voivat olla voimassa 31.12.2018 asti ja muut sopimukset 31.12.2019 asti.

Valmistelutoimielin voi toiminnan käynnistämistä varten jatkaa ja laajentaa valtion, kuntien ja kuntayhtymien sekä yksityisten tuottajien sopimuksia kilpailuttamatta vuoden 2019 loppuun.

Kunnat osallistuvat maakuntien valmisteluun

Kunnat ovat edustettuina valmistelutoimielimessä ja ne osallistuvat väliaikaishallinnon työhön mm. seuraavasti:

- Kuntien on osallistuttava maakuntien toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmisteluun ja annettava valmistelutoimielimelle tarpeellista virka-apua (voimaannolaki, 8§)
- Valmistelutoimielimellä on salassapitosääntöjen estämättä oikeus saada mm. kunnalta maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelun edellyttämät välttämättömät tiedot
 - maakuntien tai maakuntien valtakunnallisten palvelukeskusten palvelukseen siirtyvästä henkilöstöstä
 - maakunnille siirtyvien tehtävien ja palveluiden asiakkaista, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietoja
 - maakunnille siirtyviä tehtäviä ja niihin liittyviä tukipalveluita koskevat käyttötaloustiedot
 - kuntayhtymien, niiden omaisuuden ja vastuiden sekä kuntien toimitilojen hallinnan, irtaimen omaisuuden, sopimusten ja vastuiden siirtymiseen tarkoitetuissa selvityksissä tarvittavat tiedot.

Tiedot on luovutettava maakunnalle sähköisessä muodossa. Maakunnan on sovittava kunnan ja kuntayhtymän kanssa luovutuksen tarkemmasta toteutuksesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tiedoista sekä tietojen luovuttamisen määräaajoista, muodosta ja menettelytavoista. (voimaannolaki, 9§)

Valmistelutoimielimen on tiedotettava valmistelusta kunnille ja varattava näille mahdollisuus tulla kuulluksi (voimaannolaki, 10§)

Sote- ja maakuntauudistuksen esivalmisteluun ja väliaikaishallintoon liittyvien kustannusten kattamiseen tarkoitetut määrärahat on uudistuksen laajuuteen nähden arvioitu riittämättömiksi. Tilanne on kaikkien osapuolten tiedossa ja ratkaisuja asian korjaamiseksi valmistellaan. Kustannusvastuu ei voi jäädä pääosin kuntien vastuulle.

Huomioi:

- [Maakunnat perustetaan 1.7.2017](#)
- [Väliaikainen valmistelutoimielin edustaa maakuntaa](#)
- [Kuntien ja kuntayhtymien laajaan tietojenanto- ja selvitysvastuuseen tulee varata resursseja](#)

Lisätietoja:

maakunta-asioiden kehityspäällikkö Johanna Viita, p. 040 753 0630

3 Tukipalvelut, kunnat ja maakunta

Uudistuksen yhteydessä valtio perustaa kolme valtakunnallista palvelukeskusta: talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus, ICT-palvelukeskus ja maakuntien tilakeskus, jotka siirtyvät 1.1.2019 maakuntien omistukseen. Palvelukeskukset voivat perustaa tytäryhtiöitä ja hankkia palveluita kilpailuttamalla.

Maakuntien Tilakeskus Oy on jo perustettu. Muiden palvelukeskusten tehtäviä ja toimintaa vielä valmistellaan, eikä tällä hetkellä ole tiedossa, mitkä ovat niiden tarkemmat tehtävät. Yleinen näkemys on, että niiden tehtävät liittyvät vain valtakunnallisesti välttämättömiin ratkaisuihin, joissa edellytetään kansallista yhdenmukaisuutta. Lisäksi tulee huomioida maakuntalakiesitykseen sisältyvät palvelukeskusten käyttövelvoitteita koskevat poikkeusperusteet.

Palvelukeskusten toiminta käynnistyy vaiheittain

Palvelukeskusten perustaminen ja toiminnan käynnistäminen tapahtuvat vaiheittain. Tästä syystä maakuntien tulee varautua toiminnan käynnistämisvaiheessa tarvittavien välttämättömien tukipalveluiden järjestämiseen myös tilanteissa, jossa myöhemmässä vaiheessa palvelut mahdollisesti tulevat tuotettavaksi valtakunnallisten palvelukeskusten toimesta.

Palvelulaitosten tehtävistä ja käyttövelvollisuudesta voidaan säätää tarkemmin asetuksella. Maakunnan markkinoilla toimivat yhtiöt eivät ole palvelukeskusten asiakkaita.

Tukipalveluiden maakunnallisia ratkaisuja valmistellaan

Tukipalveluiden järjestämiseen valmistellaan myös maakunnallisia ratkaisuja. Sekä valtakunnallisten palvelukeskusten toimialoilla että muissa tukipalveluissa on paljon maakunnallista liikkumavaraa.

Kuntien ja sairaanhoitopiirien tukipalveluita ja muuta yhteistyötä koskevat sopimukset ja rakenteet on syytä käydä läpi jo maakuntien esivalmisteluvaiheessa. Kuntien, kuntayhtymien ja maakuntien valmisteluorganisaation on tarkoituksenmukaista arvioida eri tukipalvelujen järjestämisvaihtoehtoja jo nyt. Vahvat ja kustannustehokkaat yhden tai useamman maakunnan ja alueen kuntien yhteistyönä järjestetyt tukipalvelut ovat

monessa tapauksessa kilpailukyinen vaihtoehto tukipalveluiden organisoimiseksi ja valtakunnallisten palvelukeskusten yhteistyökumppaneiksi.

Kunnilla ja sairaanhoitopiireillä on yhteisiä tukipalveluyhtiöitä ja yhteishankintayksiköitä. Sairaanhoitopiirien omistamat osakkeet siirtyvät maakuntien omistukseen. Näin ollen kuntien ja sairaanhoitopiirien tukipalveluyhtiöistä tulee uudessa rakenteessa kuntien ja maakuntien yhteisesti omistamia. Kuntien ja maakuntien yhteisten tukipalveluyhtiöiden rooli suhteessa markkinoihin ja hankintalain mukainen asema tulee selvittää: ovatko ne täysin markkinoilla toimivia vai hankintalain mukaisia sidosyksiköitä?

On määriteltävä myös, ovatko yhtiöt hankintalain mukaisia hankintayksiköitä (julkisoikeudellinen laitos). Arvioinnit on tehtävä tapauskohtaisesti. Arvioinnin tulos vaikuttaa siihen, miten kyseisten yhtiöiden kanssa voidaan tehdä mm. hankintalain mukaista yhteistyötä ja kenelle ne tuottavat palveluita. Kuntien ja maakuntien yhteiset yhtiöt voivat toimia sidosyksikköinä tai kokonaan markkinoilla omistajien linjausten mukaisesti (Liite 1).

Tukipalveluyhtiöiden liiketoimintasuunnitelmien ja tuotannon volyymien arvioinnissa tulee ottaa huomioon, että ne sidosyksikköaseman säilyttääkseen eivät voi myydä palveluitaan maakuntakonserniin kuuluville valinnanvapauden piirissä oleville yhtiöille kuin erittäin rajoitetusti.

Huomattava myös on, että kuntien omistamien tukipalveluyhtiöiden henkilöstö ei siirry voimaannapolain nojalla maakuntien palvelukseen. Myöskään tukipalveluita tuottavien kuntien omistamien yhtiöiden osakkeet eivät siirry lain nojalla maakunnalle tai valtakunnallisille palvelukeskuksille.

Kuntien ja sairaanhoitopiirien olemassa olevien yhteistyösopimusten hankintalain mukaisuus tulee selvittää. Hankintalaissa säännellyn viranomaisten horisontaalisen yhteistyön edellytysten tulee täyttyä tilanteessa, jossa sairaanhoitopiirin osalta sopimus siirtyy maakunnalle. Sopimusten osalta on huomioitava, että yhteistyölle maakuntien ja kuntien välillä ei välttämättä uudessa rakenteessa ole enää samanlaisia edellytyksiä kuin aiemmin. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että kunnilla ja maakunnilla ei ole laissa enää keskenään samanlaisia tehtäviä.

Huomioi:

- Tukipalvelut järjestetään kuntien ja maakunnan sopimalla tavalla
- Arvioi kunnan tukipalvelujen tila ja rakenne tulevaisuudessa ja hae tarvittaessa yhteistyökumppani
- Valtakunnalliset palvelukeskukset ovat mukana yhtenä toimijana
- Maakunnilla on palvelukeskusten käyttövelvollisuus valtakunnallista yhtenäisyyttä edellyttävissä ratkaisuissa

Lisätietoja:

johtava lakimies Pirkka-Petri Lebedeff, p. 0500 482 016

lakimies Tarja Krakau, p. 050 571 0018

erityisasiantuntija Karri Vainio, p. 050 387 1620 (Tietohallinto ja ICT)
tilapalvelupäällikkö Jussi Niemi, p. 050 4077 920 (Tilapalvelut)
johtava lakimies Katariina Huikko, p. 050 566 4327 (hankintalainsäädäntö)

4 Maakunnan tietohallintoa ja ICT-ratkaisuja koskeva valmistelu

Tietohallintoon ja ICT-ratkaisuihin liittyvät valmistelu muodostaa keskeisen osan uudistuksen kansallista ja maakuntakohtaista valmistelua. Maakunnan tietohallinnon ja ICT-palvelutuotannon järjestämistä tulisi suunnitella siten, että se tukee sekä kuntien että maakunnan palveluiden asiakaslähtöistä digitalisointia sekä mahdollistaa ICT-palveluiden tehokkaan tuottamisen kuntien ja muiden julkisen sektorin toimijoiden yhteistyönä.

Maakunnille ollaan perustamassa kansallista ICT-palvelukeskusta ja sen tytäryhtiöksi muodostettavaa Sote-ICT -kehittämisyhtiötä. Maakuntien valmisteluorganisaatioiden kannattaa tarkasti seurata ja osallistua palvelukeskusten valmisteluun. Valtakunnallisten palvelukeskusten tehtäväkenttä tulee olemaan rajallinen ja niiden toiminnan käynnistäminen tapahtuu vaiheistettuna. Tämän takia maakuntien tulee varautua valmistelu- ja toiminnan käynnistämisvaiheissa tarvittavien välttämättömien tietojärjestelmien ja ICT-palveluiden järjestämiseen itse.

Tietohallintoa ja ICT-ratkaisuja koskevan esivalmistelun ja väliaikaishallinnon keskeisiä asioita tulisi olla maakunnalle siirtyviin palveluihin liittyvän tietohallintohenkilöstön, tietojärjestelmien, käyttöoikeus- ja palvelusopimusten sekä ICT-tuotantorakenteiden lähtötilanteen selvittäminen. Lisäksi esivalmisteluvaiheen aikana tulisi tunnistaa maakunnan ICT-ratkaisujen tuottamiseen liittyvät toteuttamisvaihtoehdot yhteistyössä alueen kuntien kanssa.

Maakunnan ja kuntien yhteistyö

Kuntien ja maakuntien tietojärjestelmätarpeet ovat monilla toiminnan osa-alueilla samankaltaisia. Esivalmisteluvaiheessa kannattaa ensisijassa selvittää maakunnan ja alueen kuntien yhteistyöhön pohjautuvat vaihtoehdot, joita voivat olla esimerkiksi

- kuntien ja maakuntien hankintayhteistyö (alueelliset yhteishankinnat, hankintarenkaat tai kansallisen yhteishankintayksikön, kuten KL-Kuntahankintojen kilpailuttamien sopimusten hyödyntäminen)

- yhden tai useamman maakunnan ja alueen kuntien yhteisomisteiset inhouse-yhtiöt (nykyisten osakeyhtiöiden hyödyntäminen tai osakkaaksi liittyminen, uuden yhtiön perustaminen)

Mikäli ICT-palvelutuotannossa päädytään osakeyhtiöpohjaiseen malliin, voi järjestely sekä tähän liittyvä henkilöstön, tietojärjestelmäratkaisujen ja sopimusten siirto useissa tapauksissa olla järkevää toteuttaa ennen järjestämisvastuun siirtymistä maakunnille 2019 alusta.

Tietohallintoa ja ICT-palveluita koskevassa valmistelussa tulee huomioida käynnissä olevat valtakunnalliset tietojärjestelmähankkeet ja niiden tuomat mahdollisuudet kuten [kansallisen palveluarkkitehtuurin](#) palveluiden käyttöönotto, asiakas- ja potilastietojärjestelmien uudistamiseen liittyvät [UNA-hanke](#) sekä sähköisiä sote-kansalaispalveluita kehittävät [ODA](#)- ja [Virtuaalisairaala](#)-hankkeet.

Kuntaliitossa toimivat [AKUSTI-tietohallintoyhteistyöfoorumi](#) sekä [Kuntakapa-toimisto](#) tukevat yhteistyössä vastuuministeriöiden kanssa maakuntien valmisteluorganisaatioita muutoksen suunnittelussa ja valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden hyödyntämisessä.

Huomioi:

- Arkkitehtuuri joudutaan rakentamaan alussa pääosin nykyisten järjestelmien varaan
- Järjestelmien kattava uudistaminen ja yhtenäistäminen vie vuosia
- Osana valmistelua kannattaa arvioida kuntien ja maakunnan välisen yhteistyön tarpeet ja organisointi tulevassa rakenteessa

Lisätietoja:

erityisasiantuntija Karri Vainio, p. 050 387 1620

5 Kuntahankinnat - kuntien, valmistelutoimielimen ja maakuntien yhteishankinnat

Kuntahankinnoilla on valmiudet yhteistyöhön väliaikaisen valmistelutoimielimen kanssa ja kuntien puitesopimusten tarjoamiseen myös maakuntien käyttöön. Joustava malli mahdollistaa ratkaisuhakuisen tiiviin yhteistyön sen varmistamiseksi, ettei kuntien yhteistä hankintavolyymia hajoteta ja että kunnat ja maakunnat voivat yhteistyössä vaikuttaa kolmen miljardin kustannuspaineen hillitsemiseen.

Kuntaorganisaatioiden on mahdollista hankkia Kuntahankintojen kilpailuttamia tuotteita ja palveluja omaa tarjouskilpailua järjestämättä. Suomen kunnista lähes jokainen hyödyntää Kuntahankintojen 70 puitesopimusta eri mittakaavassa. Asiakkaina ovat hankintayhteistyösopimuksen kautta myös mm. Suomen evankelisluterilaisen kirkon organisaatiot ja Keva.

Asiantuntemusta ja puitesopimuksia

Kuntahankinnat kilpailuttaa puitesopimuksia ja vastaa niiden sopimushallinnasta. Valtakunnalliset yhteishankinnat ovat painopiste. Niillä saavutetaan huomattavaa mitta-kaavaetua hintasäästöinä ja/tai prosessihyötyinä ja joissa paikallinen tarjonta on yleensä vähäistä. Yhtiö vastaa kilpailutusten riskeistä ja on varautunut eri tavoin myös valitusprosessien taloudellisiin seuraamuksiin.

Perinteisten volyymihankintojen lisäksi on toteutettu isoja tietojärjestelmähankintoja, jotka on haluttu levittää koko kuntakentän käyttöön. Näitä ovat muun muassa sähköinen kilpailutus- ja palvelusetelijärjestelmä, digiajan omahoidon hyvinvointipalvelut, asiakas- ja potilastietojärjestelmähankkeita, vaikuttavuusinvestointia palveluna sekä KY-verkko valtion VY-verkon kumppanina.

Kuntahankinnoilla on 1 500 asiakasorganisaatiota ja 10 vuotisen toiminnan kuluessa solmitut kiinteät yhteydet asiakkaiden johtoon ja asiantuntijoihin. Tähän asti saatu palaute on ollut erinomaista kaikilla mittareilla (Liite 2).

Ajantasainen kilpailutuskalenteri ja valmiit puitesopimukset löytyvät osoitteesta www.kuntahankinnat.fi

Huomioi:

- Kuntahankinnat mahdollistaa suuret volyymit ja asiantuntemuksen kuntien ja maakuntien yhteishankintayksikkönä

Lisätietoja:

KL-Kuntahankinnat Oy:n toimitusjohtaja Raili Hilakari, 050 544 7262

6 Siirtyvät sopimukset on selvitettävä

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset siirtyvät maakunnalle. Poikkeuksena ovat sopimukset, joissa kunta on sitoutunut lunastamaan kyseisen tilan omistukseensa sopimuskauden päätyttyä. Nämä sopimukset siirtyvä ainoastaan, jos maakunta ja kunta siitä sopivat. Tällaisia lunastusehtoja voi olla mm. kiinteistöleasing- tai elinkaarisopimuksissa.

Kunnan tai kuntayhtymän järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen **toimitilat ja irtain omaisuus** siirtyvät maakunnalle. Maakunta ja kunta voivat kuitenkin sopia asiasta toisin. Irtaimen omaisuuden osalta siirto koskee omistusoikeuden lisäksi sen hallintaa ja käyttöä koskevia oikeuksia sekä immateriaalioikeuksia ja lupia.

Osakeyhtiöiden osakkeet eivät siirry lukuun ottamatta voimaantulolain 21§:n 3 momentin mukaisia sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavia osakeyhtiöitä. Näiden osakkeiden siirtymisestä kunta ja maakunta eivät voi neuvotella toisin kuin muun irtaimen omaisuuden osalta.

Takausvastuut, jotka on annettu edellä mainittujen osakeyhtiöiden puolesta siirtyvät maakunnalle. Mitkään muut kunnan takausvastuut eivät siirry maakunnalle.

Lainat eivät siirry maakunnalle.

Kiinteä omaisuus ei siirry maakunnalle.

Irtaimisto ja osakkeet, jotka kunta omistaa **työterveyshuoltolaissa** säädettyjen velvoitteiden täyttämiseksi, eivät edellä esitetystä poiketen siirry maakunnalle.

Kaikki edellä esitetty koskee myös kuntayhtymiä. Se ei kuitenkaan koske sairaanhoitopiirejä, erityishuoltopiirejä ja maakuntien liittoja, jotka siirretään varoineen, velkoineen ja sitoumuksineen maakuntiin 1.1.2019 lukien.

Rajoituslaki ja voimaannapolain vahvistamisen jälkeen solmitut sopimukset

Laissa kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa (rajoituslaki) kunnille ja kuntayhtymille on asetettu rajoituksia ja velvoitteita, jotka niiden pitää huomioida uusia sopimuksia tehdessään tai vanhoja sopimuksia muuttaessaan 1.7.2016–31.12.2018 välisenä aikana. Muilta osin kunnat ja kuntayhtymät voivat tehdä rajoituslain estämättä sopimuksia ja muita oikeustoimia ennen sote-uudistusta.

Mahdollisten uusien sopimusten osalta kannattaa kuitenkin huomioida, että maakunnalle ei siirry vahingonkorvausvastuuta tai muuta sopimuksen päättämiseen liittyvää vastuuta sellaisista sopimuksista, jotka kunta solmii voimaannapolain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy maakunnalle. Vastuu siirtyisi maakunnalle vain, jos maakunta ja kunta siitä erikseen sopivat.

Lisäksi huomionarvoista on, että maakunnalla on joissain tilanteissa harkintavalta siitä, siirtyykö sopimus maakunnalle vai ei. Uusia sopimuksia laadittaessa kannattaa selvittää sopimuksen siirtyminen kunnan kannalta, mutta arvioida sopimuksen tarkoituksenmukaisuutta myös maakunnan näkökulmasta.

Selvitysvastuu vuoden 2017 loppuun mennessä

Kuntien ja kuntayhtymien on tehtävä maakunnalle 2017 vuoden loppuun mennessä yksityiskohtainen selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä olevista toimitiloista, siirtyvästä irtaimesta omaisuudesta sekä sopimuksista. Tämä ei koske sairaanhoitopiirejä, erityishuoltopiirejä ja maakuntien liittoja, joiden osalta omaisuuden siirrosta ja selvitysvastuusta on omat säännökset.

Voimaannapolain esitöistä ei käy ilmi, mitä ”yksityiskohtaisella selvityksellä” tarkoitetaan. Ajatuksena on, että maakunta saa sen perusteella käsityksen olemassa olevista sopimuksista, sopijakumppaneista, sopimuksen kestosta, velvoitteista ja riskeistä. Voimaannapolaisissa ei ole erityissääntelyä salassapidon osalta. Selvityksiin voi sisältyä julkisuuslain (621/1999) salassa pidettävää tietoa. Niiltä osin selvitys ei ole julkinen.

Mikäli sopimukseen sovelletaan rajoituslakia, selvityksessä kannattaa mainita sopimukseen lisätty irtisanomisehto tai investointiin saatu lupa. Liitteenä on tarkempaa tietoa aikatauluista sekä Kuntaliiton tämänhetkinen käsitys selvityksen sisällöstä ja siirtoon liittyvistä riskeistä (Liite 3).

Sopimusten ja vastuiden kartoittaminen ja selvityksen tekeminen kannattaa aloittaa heti. Jos sopimus on tehty suullisesti, siitä olisi hyvä laatia kirjallinen sopimus. Sopimukset kannattaa jakaa useampaan eri ryhmään riippuen siitä, jääkö sopimus kuntaan, siirtyykö se maakunnalle vai onko kyse sopimuksesta, josta tulee neuvotella maakunnan tai sopijakumppanin kanssa.

Hankintasopimukset

Hankintasopimusten osalta sopimuskaudella on noudatettava pääsäännön mukaan niitä sopimusehtoja, jotka ovat olleet tiedossa kilpailutuksen aikana.

Hankintayksikkö on voinut määritellä myös ehdot, joilla sopimusta voi muuttaa. Ilman ehtoja hankintasopimukseen ei saa tehdä olennaisia muutoksia sopimuskauden aikana. Jos sopimusta muutetaan olennaisesti, muodostuu hankinnasta laitton suorahankinta. Sote-uudistus ei muodosta poikkeusta hankintalain noudattamisessa.

Tietosuojalausekkeet

Toukokuussa 2018 voimaantuleva tietosuojalaki edellyttää sopimusten muuttamista asetuksen mukaiseksi. Tietosuojalaki on viranomaiselle velvoittavaa lainsäädäntöä, joten kuntien ja kuntayhtymien on huolehdittava, että asetuksen määräykset huomioidaan sopimuksissa. Tarvittavat muutokset tulee tehdä riippumatta siitä, onko kyse hankintasopimuksesta tai muusta sopimuksesta. Käytännössä asiasta tulee neuvotella sopimuskumppanin kanssa.

Koska sopimukset siirtyvät maakunnille vasta 1.1.2019 lukien, kuntien ja kuntayhtymien on tehtävä asetuksen vaatimat muutokset, vaikka sopimus siirtyisi myöhemmin maakunnalle.

Sopimushallinta kuntoon

Kuntien ja kuntayhtymien tehdessä koko sopimusmassansa kartoituksen, niiden kannattaa samassa yhteydessä laittaa sopimusasiat muutoinkin kuntoon. Sopimusjohtaminen ja sopimusten riskienhallinta on nostettu kuntalaissa kunnan johtamisen keskiöön. Kuntaliiton 31.5.2016 julkaisemassa [sopimussuosituksessa](#) on selvitetty, mitä toimenpiteitä kuntalain säännökset käytännössä edellyttävät.

Valinnanvapauslainsäädännön huomioiminen sopimuksissa

Ostopalvelusopimuksia ja -sitoumuksia tehtäessä sekä mahdollisten optiovuosien käyttöä harkittaessa tulee ottaa huomioon valinnanvapauslainsäädännön sisältö. Tämän julkaisun julkaisuhetkellä lausunnoilla olevan luonnoksen mukaan laki tulisi voimaan 1.1.2019 henkilökohtaisen budjetin sekä asiakasmaksusetelin osalta. Suoran valinnan palvelujen osalta pykälissä on epätasaisuutta, mutta lain yksityiskohtaisten perustelujen mukaan suoran valinnan palveluissa ei ole jakoa perustason ja erityistason palveluihin ja valinnanvapaus astuisi voimaan 1.1.2019 myös näissä palveluissa.

Liikelaitoksilla olisi mahdollisuus toimia tuottajana siirtymäkauden ajan suoran valinnan palveluissa. On oletettavaa, että ostopalvelusopimukset eivät useissa tapauksissa sovi yhteen valinnanvapauslainsäädännön kanssa. Sopimuksia on syytä tarkistaa siten, että niissä olisi irtisanomis- tai purkumahdollisuus 1.1.2019.

Mahdollisia ongelmallisia tilanteita liittyy erityisesti kokonaisulkoistuksiin, mutta myös muihin palvelusopimuksiin. Esimerkiksi maakunnan velvollisuus tarjota henkilökoh-
taista budjettia tai asiakasseteliä tietyille asiakasryhmille voi aiheuttaa asiakkaiden va-
linnasta riippuen siirtymiä aikaisemmalta yksityiseltä palveluntuottajalta vaihtoehtoi-
sille palveluntarjoajille tai aikaisempi ostopalvelu muuttuu asiakassetelin tai henkilö-
kohtaisen budjetin kautta rahoitettavaksi palveluksi. Myös palvelujen sisältöjen yhden-
mukaistaminen vaikuttaa.

Valinnanvapauslainsäädäntö vaikuttaa kuntien tekemiin uus- ja korjausinvestointeihin
sekä pitkäaikaisiin vuokrasopimuksiin. Vaikka palveluverkko jatkossa muovautuu suu-
relta osin asiakkaiden valintojen perusteella, kunnan ennen sote-lain voimaantuloa te-
kemillä ratkaisulla on merkitystä. Yhtäältä niillä voidaan turvata palvelutuotantoa,
kohtuullisella varmuudella kuitenkin vain muutamaksi vuodeksi. Kunnat voivat yhtiö-
muodossa vuokrata sosiaali- ja terveydenhuollon tiloja myös siirtymäajan (3+1
vuotta) jälkeen. On mahdollista, että maakunta, maakunnan perustama yhtiö tai jokin
muu toimija on halukas vuokraamaan tiloja, mutta mitään takeita tästä ei ole. Inves-
toitaessa on myös hyvä huomata, että voimaantulakiluonnoksen mukaan irtain
omaisuus siirtyy vastikkeetta maakunnalle.

Huomioi:

- [Selvitä ja erottele sote-sopimukset ja muut vastuut](#)
- [Neuvottele sopimukset siirtokelpoisiksi](#)
- [Muista rajoituslaki ja hankintalain reunaehdot](#)
- [Selvitä suurten ja pienten ostopalvelusopimusten jatko suhteessa valinnanvapaus-
lainsäädäntöön](#)

Lisätietoja:

johtava lakimies Leena Hoppu-Mäenpää, p. 040 5808 777

erityisasiantuntija Tero Tyni (valinnanvapaus), p. 050 3648 163

johtava lakimies Katariina Huikko, p. 050 566 4327 (hankintalainsäädäntö)

7 Kuntien ja kuntayhtymien omaisuusjärjestelyt ja omaisuuden siirrot

Hallituksen esityksen mukaan lakisääteisten sairaanhoitopiirien kuntayhtymät, erityishuoltopiirit sekä maakunnan liitot siirrettäisiin varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen maakuntiin 1.1.2019 (voimaantulolaki, 18 §). Lisäksi kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä oleva irtain omaisuus siirrettäisiin maakunnalle (voimaantulolaki 21 §).

Kuntien irtain omaisuus ja ns. pakkokuntayhtymien omaisuus siirtyy korvauksetta

Kunnille ei maksettaisi korvausta kunnan irtaimen omaisuuden eikä edellä mainittujen kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien omaisuuden siirtämisestä maakuntaan.

Hallituksen esityksessä todetaan, että maakunnalla ja jäsenkunnilla on oikeus sopia kuntayhtymien maaomaisuuden siirtymisestä myös toisin. Tällöinkin maakunnan järjestämisvastuulle siirtyvän toiminnan edellyttämään rakennusomaisuuteen sitoutuva kuntayhtymän maaomaisuus tulisi siirtyä maakunnalle (voimaantulolaki 18 §). Maakunta ja kuntayhtymän jäsenkunnat voisivat yhteisesti sopia, että jäsenkuntien omistukseen siirtyisi esimerkiksi sellaista kuntayhtymän maaomaisuutta, jota maakunta ei tarvitse järjestämisvastuulleen kuuluvassa toiminnassa. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi erilaiset virkistys- ja metsäalueet.

Lakipakettiin liittyvän arvonnäisäverolain muutosesityksen voimaantulosäännöksessä säädetään, ettei kuntayhtymän tai kunnan varojen siirtämistä voimaantulolain nojalla maakuntaan pidetä arvonnäisäverotuksessa myyntinä tai luovutuksena. Täten kuntien ei tarvitse oikaista siirtyvään irtaimistoon liittyviä arvonnäisäveron palautuksia, vaan vastuu siirron arvonnäisäveroseuraamuksista siirtyy tältä osin maakunnille.

Mahdollisuus sopia on rajoitettu selvitysten antamisen jälkeen

Hallituksen esityksen mukaan sairaanhoitopiirien kuntayhtymien, erityishuoltopiirien sekä maakuntien liittojen tulee tehdä selvitys siirtyvästä omaisuudesta 28.2.2018 mennessä (voimaantulolaki 19 §). Kuntayhtymän viranomaisen ei saa selvityksen antamisen jälkeen päättää asioista, joilla olisi merkittäviä maakuntaa sitovia vaikutuksia ja että tällaisiin päätöksiin sisältyy valitusoikeus myös maakunnalle (voimaantulolaki 30 §). Annettu selvitys vastaisi omaisuuden saantokirjaa (voimaantulolaki 32 §).

Kuntien tulee tehdä selvitys kunnan siirtyvästä omaisuudesta viimeistään 31.12.2017. (voimaantulolaki 23 §).

Omaisuusjärjestelyt ennen selvitysvelvollisuutta

Kunnat ja kuntayhtymät voivat selvittää siirtyvän omaisuutensa laadun ja käyttötaroituksen sekä tarvittaessa tehdä omaisuusjärjestelyitä ennen omaisuuden siirtoa maakuntiin.

Harkittavia ratkaisuja voisivat olla maapohjan omistuksen järjestelyt, joissa kuntayhtymien maapohjien omistusta siirretään esimerkiksi kiinteistökaupoilla, yhtiöjärjestelyin tai muiden soveltuvien järjestelyiden avulla kuntayhtymän jäsenkunnalle tai jäsenkunnille. Mikäli järjestelyssä siirretään myös rakennuksiin sitoutunutta maapohjaa, on tällainen maaomaisuus mahdollista vuokrata maanvuokrasopimuksilla sote-toiminnan edellyttämässä laajuudessaan aluksi kuntayhtymälle.

Myöhemmin eli 1.1.2019 jälkeen voimaantulolain mukaisissa omaisuuden siirroissa maanvuokrasopimus siirtyisi kunnan ja maakunnan väliseksi. Maapohjaan liittyviä

.....

omaisuusjärjestelyitä olisi syytä harkita kunnissa ja kuntayhtymissä ja vähintäänkin sopia järjestelyistä niiden maa-alueiden ja maapohjien osalta, jotka eivät suoraan liity sote-toiminnan järjestämiseen.

Maaomaisuuden lisäksi vastaavaa harkintaa sekä järjestelyitä on mahdollista suorittaa myös muiden kuntien ja kuntayhtymien siirtyvien omaisuuserien osalta. Tällaisia ovat esimerkiksi rakennukset, osakkeet, ajoneuvot, laitteet, kalusteet, varusteet yms. irtaimisto. Merkityksellisiä omaisuuseriä on mahdollista siirtää esimerkiksi erilliseen yhtiöön ja laatia tarvittaessa siirretyn omaisuuden käytöstä leasing- tai vuokrasopimuksia kunnan tai sairaanhoitopiirin ja myöhemmin maakunnan kanssa.

Omaisuusjärjestelyihin voi liittyä riskejä

Mahdollisissa toimitiloihin liittyvissä omaisuus- ja vuokrasopimusjärjestelyissä tulee ottaa huomioon, että maakunnalle ei siirtyisi vahingonkorvausvastuuta tai muuta sopimuksen päättämiseen liittyvää vastuuta sellaisista sopimuksista, jotka kunta solmii voimaantulon jälkeen, mutta ennen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy maakunnalle. Vastuu siirtyisi maakunnalle vain, jos maakunta ja kunta siitä erikseen sopisivat.

Lisäksi järjestelyissä on syytä tiedostaa ns. rajoituslain (Laki kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa 548/2016) säännökset. Lisäksi tulee ottaa huomioon mm. mahdolliset verovaikutukset ja avustusten takaisinperintään liittyvät riskit.

Uudistukseen liittyvien kuntien yhtiöjärjestelyiden osalta lakipaketissa ei esitetä kunnille tai kuntien yhtiöille vapautusta varainsiirtoverosta. Varainsiirtoveroseuraamukset ovat siten mahdollisia osakkeiden, rakennusten tai kiinteistöjen omistusoikeuden vaihtuessa. Kuntia ja kuntien yhtiöitä koskevan määräaikaisen ja uudistukseen sidotun varainsiirtoverovapauden mahdollisuutta selvitetään.

Huomioi:

- Kuntayhtymien kiinteistöjen myynti kunnille ja yhtiöjärjestelyt ovat mahdollisia
- Määräajan 28.2.2018 jälkeen sopiminen on rajoitettua
- Selvitä myös kuntien irtaimen omaisuuden hallintavaihtoehdot
- Huomioi järjestelyissä voimaantulon vastuiden siirtymistä koskevat rajoitukset sekä ns. rajoituslaki

Lisätietoja:

tilapalvelupäällikkö Jussi Niemi, p. 050 4077 920
kehittämispäällikkö Sari Korento, p. 0500 476 747

8 Kuntien sote-toimitilojen vuokraaminen maakunnalle

Voimaanpanolakiehdotuksen 20 §:n mukaan kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat siirtyvät maakunnan hallintaan 1.1.2019, jos maakunta ja kunta eivät toisin sovi.

Maakunnan ja kunnan välillä solmitaan toimitilojen hallinnasta vuokrasopimus siten, että se on voimassa vähintään 31.12.2021 saakka. Maakunnalla on oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloa yhdellä vuodella. Tästä 3+1 vuokrajaksosta on käytetty myös nimitystä ”siirtymäkausi”.

Voimaanpanolaissa todetaan, että edellä mainitussa vuokrasopimuksessa sovitun vuokran on katettava toimitilaan liittyvät kohtuulliset pääomakustannukset ja tilojen ylläpitokustannukset. Pääomakustannuksia ovat kiinteistöön sidotun pääoman kustannukset, jotka koostuvat koroista ja laskennallisista poistoista.

Korkotekijä koostuu sidotulle pääomalle asetetusta tuottovaatimuksesta. Pääomakustannuksiin kuuluvat kiinteistön hankintaan ja omistamiseen liittyvät kustannukset sekä rasitteisiin tai lakisääteisiin velvoitteisiin liittyvät kustannukset. Kiinteistön ylläpidon kustannuksiin kuuluvat mm. hallinto, käyttö ja huolto, ulkoalueiden hoito, siivous, lämmitys, sähkö, vesi ja jätehuolto. Vuokran määräytymisestä on oppaan julkaisuhetkellä valmisteilla erillinen valtioneuvoston asetus.

Arvonlisäverolakiin esitetään muutosta, jonka perusteella kiinteistön vuokraaminen maakunnalle on mahdollista toteuttaa arvonlisäverollisesti. Tällöin oikeus arvonlisäverovähennyksiin säilyy eikä kunnalle muodostu ylimääräisiä kustannuksia. Jos kiinteistön loppukäyttäjä on kuitenkin maakunnan yhtiö, joka ei harjoita lainkaan arvonlisäverollista toimintaa, niin verollinen vuokraus ei ole mahdollista ja vuokranantajalle voi muodostua velvollisuus tarkistaa kiinteistöinvestointeihin liittyviä arvonlisäverokirjauksia.

Vuokrasopimukset yksityisten tai kunnan omistamien yhtiöiden kanssa siirtyvät maakunnalle

Jos kunta ei itse omista tiloja, vaan ne ovat sen hallinnassa toimitilojen hallintaan oikeuttavan sopimuksen perusteella, kunta siirtää sopimuksen maakunnalle voimaanpa-

.....

nolaissa 22 §:ssä säädellyn mukaisesti. Kunta siirtää maakunnalle myös sellaiset sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimitiloihin liittyvät vuokrasopimukset, joissa kunta itse on vuokralaisena, riippumatta siitä, mikä taho on vuokranantajana.

Vuokranantajana voi siis edelleen olla esimerkiksi kunnan tytäryhteisö. Tässä yhteydessä kannattaa huomioida, että nämä kunnan ja kunnan tytäryhteisön väliset olemassa olevat vuokrasopimukset sopimusehtoineen siirtyvät tytäryhtiön ja maakunnan välisiksi, eikä niitä näin ollen koske 20 §:n mukainen sääntely siirtymäkaudesta.

Kunta voi tehdä myös uusia toimitilaomaisuuden siirtoja esimerkiksi tytäryhtiölle, mutta silloin tytäryhtiön sekä kunnan välille muodostettavissa uusissa vuokrasopimuksissa tulee kuitenkin huomioida rajoituslain (548/2016) säännökset koskien irtisanomisehdon sisällyttämistä vuokrasopimuksiin. Lisäksi tulee huomioida järjestelyjen mahdolliset verovaikutukset. Sosiaali- ja terveysministeriön tulkinnan mukaan rajoituslaki ei koske maanvuokrasopimuksia.

Maakunnalle eivät siirry sellaiset toimitilaa koskevat sopimukset, joissa kunta on sitoutunut lunastamaan (esim. leasing-sopimukset) kyseisen tilan omistukseensa sopimuskauden päätyttyä, jolleivät maakunta ja kunta toisin sovi (voimaannpanolaki 22 §). Maakunnalle ei myöskään siirtyisi vahingonkorvausvastuuta tai muuta sopimuksen päättämiseen liittyvää vastuuta sellaisista sopimuksista, jotka kunta solmii voimaannpanolain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy maakunnalle. Vastuu siirtyisi maakunnalle vain, jos maakunta ja kunta siitä erikseen sopisivat. Lue lisää sopimuksista luvusta 6.

Yhtiöittämisvelvollisuus

Kuntalain (410/2015) 126 §:n mukaisesti kunnilla on yhtiöittämisvelvollisuus, silloin kun kunta toimii kilpailutilanteessa markkinoilla. Siirtymä kautena kunnan vuokraamisvelvollisuus perustuu voimaannpanolakiin, jolloin katsotaan, että kunta ei toimi kuntalain 15 luvun tarkoittamalla tavalla markkinoilla. Siirtymäkauden jälkeen tilanne kuitenkin muuttuisi.

Siirtymäkauden jälkeen kunnalla olisi mahdollisuus vuokrata omistamiaan tiloja paitsi maakunnalle, maakunnan konserniin kuuluville markkinoilla toimiville yhtiöille kuin myös asiakkaan valinnanvapauden piirissä toimiville muille yhtiöille. Tässä tilanteessa kunnan katsottaisiin toimivan markkinatilanteessa, ellei kuntalakia tätä ennen muuteta.

Omaisuuksjärjestelyjen aikataulusta

31.12.2017	28.2.2018	1.1.2019	31.12.2021	31.12.2022
•Kunnan selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen: • toimintiloista • siirtävästä irtaimesta omaisuudesta • sopimuksista • Kunnan täydennettävä selvitystä 30.6.2019 • selvitys ja maakunnan päätös vastaa saantokirjaa	•Kuntayhtymän selvitys mm. kuntayhtymän: • omaisuudesta • siirtävistä veloista ja muista sitoumuksista sekä • vastuista ja sopimuksista • Kuntayhtymä ei saa selvityksen antamisen jälkeen päättää asioista, joilla olisi merkittäviä maakuntaa sitovia vaikutuksia • Selvitys vastaa saantokirjaa	• Toiminta ja omaisuus sekä toimiltojen hallinta (vuokraus) siirtyy maakunnalle • siirtymäkauden vuokraus 3 vuotta + 1 vuoden optio	• Siirtymäkauden vuokrasopimukset päättyvät, ellei maakunta käytä 1 vuoden optiota	• Siirtymäkauden vuokrasopimukset päättyvät • Siirtymäkauden jälkeen kunnalla olisi mahdollisuus vuokrata omistamiaan tiloja esim. maakunnalle, maakunnan yhtiöille ja valinnanvapauden piirissä toimiville muille yhtiöille. • kyse jatkossa todennäköisesti toiminnasta markkinoilla

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Maakunnan päätös
siirtävästä
omaisuudesta ja
sopimuksista

Huomioi:

- Kuntien yhtiöiden kanssa tehtyjen tilojen vuokrasopimuksia ei koske 3+1 vuoden siirtymäaika
- Yhtiöittämisvelvollisuus koskee kuntien omistamien tilojen vuokrausta maakunnille ja sen yhtiöille siirtymäajan jälkeen
- Huomioi järjestelyissä voimaanpanolain vastuiden siirtymistä koskevat rajoitukset sekä ns. rajoituslaki

Lisätietoja:

tilapalvelupäällikkö Jussi Niemi, p. 050 4077 920

kehittämispäällikkö Sari Korento, p. 0500 476 747

9 Pelastuslaitosten omaisuuden siirrot

Jokaisessa maakunnassa tulee olemaan pelastuslaitos, mikä mahdollistaa lähipalvelujen tuottamisen tehokkaasti sekä pelastustoimen jatkamisen ensihoitopalvelujen tuottajana maakunnan päättämällä tavalla.

Arvion mukaan pelastuslaitokset jatkavat keskeisenä ensihoitopalvelujen tuottajana. Ensihoitopalveluissa on alustavasti suunniteltu vähittäistä siirtymistä kohden ensihoitoyksiköiden riskiperusteista sijoittelua. Tämä voi pitkällä aikavälillä merkitä vähäisempää tarvetta tukeutua nykyiseen paloasemaverkkoon.

Kalusto siirtyy maakunnille ja toimitilat vuokrataan määräajaksi

Voimaanpanolakiehdotuksen mukaan pelastustoimen kalusto siirtyisi maakuntien omistukseen 1.1.2019 lukien. Kuntien omistamat kiinteistöt jäisivät kuntien omistukseen ja maakunta vuokraisi ne kunnilta. Maakunnan ja kunnan välillä solmittaisiin pelastustoimen käytössä olevien, kunnan omistamien toimitilojen hallinnasta vuokrasopimus siten, että se olisi voimassa vähintään 31.12.2021 saakka.

Maakunnalla olisi yksipuolinen oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloa vuodella ja sen tulisi ilmoittaa tämän oikeutensa käyttämisestä kunnalle viimeistään 12 kuukautta ennen vuokrasopimuksen voimassaolon päättymistä. Kahden pelastuslaitoksen osalta palvelujen järjestämisvastuu on nykyisin maakuntaliitolla, jotka kuitenkin eivät pääsääntöisesti omista pelastuslaitoksen toimitiloja, vaan ne on vuokrattu kunnilta.

Ehdotus ei vaikuta vapaapalokuntien omaisuuteen, koska ne ovat yhdistyksiä, jotka pääsääntöisesti omistavat tai vuokraavat toimitilansa ja omistavat kalustonsa. Vapaapalokuntien suhde alueen pelastustoimeen sekä jatkossa maakuntaan on sopimusrusteinen.

Palosuojelurahasto on rahoittanut kuntien rakennuttamia paloasemia ja palosuojelurahastolain päivityksen yhteydessä on tarkoitus varmistaa, että maakunnan luopuessa kiinteistön alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ei kunnalle kohdennettaisi takaisinperintää.

Pelastustoimen lainsäädäntöön ei ole suunniteltu sellaisia muutoksia, jotka muuttaisivat palvelujen mitoitusperiaatteita. Muutos ei sen vuoksi vaikuta ainakaan alkuvaiheessa pelastuslaitosten kiinteistöjen tai kaluston käyttötärpeeseen.

Huomioi:

- pelastustoimen kalusto siirtyy maakunnalle, kunnilta vuokrattavien toimitilojen käyttötärpeeseen ei ole tulossa muutoksia
- pelastuslaitokset jatkavat keskeisenä ensihoitopalvelujen tuottajana

Lisätietoja:

pelastustoimen kehittämisspäälikkö Vesa-Pekka Tervo, p. 040 719 7150

10 Henkilöstö – Kuntatyönantajat antaa muutostukea

Vuoden 2019 alusta alkaen sosiaali- ja terveydenhuolto, palo- ja pelastustoimi, ympäristöterveydenhuolto, maatalouslomitukset, maaseutuhallinto, maakuntaliittojen tehtäviä sekä joitakin valtion tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy tulevien maakuntatyönantajien palvelukseen. Sote- ja maakuntauudistuksessa vastuu näiden palvelujen järjestämisestä siirtyy 18 maakuntatyönantajalle. Henkilöstöä siirtyy uusille maakuntatyönantajille kuntien ja kuntayhtymien lisäksi myös valtionhallinnosta arviolta 6 000 henkilöä.

Tilastokeskuksen kuntasektorin palkkatilaston mukaan kunta-alalla työskenteli Manner-Suomessa lokakuussa 2015 yhteensä 419 616 palkkaa saavaa henkilöä.

Kunta-alan henkilöstöstä siirtyy maakuntiin arviolta yhteensä 211 248 työntekijää ja viranhaltijaa. Tämä on 50,3 prosenttia nykyisten kuntien ja kuntayhtymien henkilöstöstä.

Valtaosa maakuntiin siirtyvästä henkilöstöstä työskentelee sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Maakuntiin siirtyvästä henkilöstöstä on

- sote-henkilöstöä 199 364 eli 94,4 %
- palo- ja pelastustoimen henkilöstöä 6 700 eli 2,9 %
- maatalouslomituksen ja maaseutuhallinnon henkilöstöä 3 864 eli 1,8 %
- ympäristöterveydenhuollon henkilöstöä noin 1 314 eli 0,6 %
- maakuntaliittojen henkilöstöä noin 636 eli 0,3 %.

Henkilöstöä luovuttavia kuntatyönantajia on 367. Ne tekevät yhteensä 396 liikkeenluovutusta maakunnille. Yhdellä työnantajalla voi olla henkilöstöä useamman maakunnan alueella.

Siirtyvän henkilöstön työvoimakustannusten arvioidaan olevan noin 11 miljardia euroa vuodessa vuoden 2016 tasossa.

Henkilöstön asema muutoksessa

Keskeiset henkilöstön siirtymiseen liittyvät pykälät on laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta.

3 luku: Henkilöstö

14 § Henkilöstön asema

- Maakuntauudistuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä maakuntaan sekä maakuntien valtakunnalliseen palvelukeskukseen katsotaan liikkeenluovutukseksi
- Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, mikäli tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä
- Joulukuun 31 päivään 2018 mennessä erääntyneestä lomapalkkavelasta vastaa maakunta.
- Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirtoon maakuntakonserniin kuuluvaan sekä maakunnan määräysvallassa olevaan yhtiöön tai yhteisöön, joka perustetaan 31 päivään joulukuuta 2020 mennessä.

15 § Lisäeläketurva

- Maakuntakonserniin kuuluvan tai maakunnan määräysvallassa olevan 31 päivään joulukuuta 2020 mennessä perustetun yhteisön on huolehdittava julkisten alojen eläkelain voimaanpanolain (82/2016) 8 §:n 2 momentin tasaisen lisäeläkeosuuden säilymisestä henkilöillä, jotka siirtyvät niiden palvelukseen maakuntauudistuksesta johtuvan järjestelyn johdosta Kevan jäsenyhteisön palveluksesta ja joiden palvelussuhde jatkuu yhtiössä yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka.

16 § Palvelukeskusten henkilöstön eläketurvan järjestäminen

- Maakuntalain 16 luvun mukaiset maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset voivat liittyä Kevan jäsenyhteisöksi sen estämättä, mitä Kevasta annetun lain 3 §:n 2 momentissa säädetään.

[Tämän lisäksi henkilöstön asemaa koskevia lakiluonnoksia on useita.](#)

Valmisteltavat asiat

Voimaanpanon aikana henkilöstöön liittyen tulee valmisteltavaksi seuraavat asiat:

1. Tietojen kerääminen siirtyvän henkilöstön osalta

- Kunnista ja kuntayhtymistä kokonaan lakkaavien yksiköiden henkilöstö siirtyy kokonaisuudessaan maakuntiin ja maakuntakonserniin kuuluviin tai maakuntien määräysvallassa oleviin yhteisöihin. Jos muulla kunnan toimialalla kuin sosiaali- ja

terveystoimessa työskentelevä henkilö tekee vain osittain maakuntiin ja maakuntakonserniin kuuluviin tai maakuntien määräysvallassa oleviin yhteisöihin siirtyviin tehtäviin liittyviä tukipalvelutehtäviä, henkilö siirtyy mikäli nämä tehtävät muodostavat vähintään 50 % hänen koko tehtävästään.

- Tiedot henkilöstöstä kerää luovuttava työnantaja. Tukipalveluhenkilöstön osalta tullaan tarvitsemaan erillisiä linjauksia, jotta varmistetaan se, että toisaalta maakuntiin siirtyy riittävästi tukipalveluhenkilöstöä ja toisaalta kuntiin jää riittävästi tukipalveluhenkilöstöä.
- Tietojen keräämiseen ja tukipalveluhenkilöstöön liittyvään linjaukseen on tulossa lisäohjeita.
- Alustava selvitys (esiselvitys) siirtyvästä henkilöstöstä tehdään ja tiedot luovutetaan väliaikaishallinnolle 31.12.2017 mennessä. Lopullinen selvitys siirtyvästä henkilöstöstä valmiina joulukuussa 2018 (esiselvityksen tietojen päivitys joulukuun 2018 tilanteeseen)

2. Henkilöstön siirtosopimus

- Väliaikaishallinnon kanssa valmisteltavaan siirtosopimukseen on valmisteilla mallipohja.

3. Yhteistoimintaneuvottelut

- Työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain (449/2007) mukaiset henkilöstön siirtoa koskevat yhteistoimintamenettelyt luovuttavissa organisaatioissa käydään syyskuun 2018 loppuun mennessä.
- Lisäohjeita yhteistoimintaneuvottelujen käymiseen KT:n muutostukisivustolla.

Valmisteilla olevat ohjeet ja mallit löytyvät sekä [KT:n muutostukisivustolta](#) että [Tiekartasta](#)

Kuntien ja kuntayhtymien tulee huolehtia esivalmisteluvaiheesta lähtien jatkuvasta viestinnästä henkilöstölle.

Huomioi:

- [Selvitä siirtyvä henkilöstö, myös hallinnossa ja tukipalveluissa](#)
- [Tarkista kunnan palvelukseen jäävien tehtäväsisällöt](#)
- [Muista viestintä ja yhteistoiminta](#)

Lisätietoja:

neuvottelupäällikkö Henriikka Nybondas-Kangas, KT Kuntatyönantajat, p. 050 357 4233
työmarkkina-asiamies Kirsi Korppi, KT Kuntatyönantajat, p. 050 577 9914

11 Kunnallisen työterveys- huollon yhtiöittämisvelvoite siirtyi

Kunnallista työterveyshuoltoa koskeva yhtiöittämisvelvoite siirtyi vuoden 2019 alkuun (Laki kuntalain 150 §:n muuttamisesta (1340/2016)). Yhtiöittämisvelvollisuus koskee terveydenhoitolain 18 §:n 3 momentissa tarkoitettuja työterveyshuollon sairaanhoito- ja muiden terveyspalveluiden tuottamista. Velvollisuus ei koske työterveyshuoltolain 12 §:n mukaisia ennaltaehkäiseviä palveluita.

Siirtymäaikana työterveyshuollon palvelut on hinnoiteltava kuntalain 128 §:n mukaisesti markkinaperusteisesti sekä eriytettävä kirjanpidossa kunnan muista terveyspalveluista. Kunnan tai kuntayhtymän omalle henkilöstölleen tuottamia työterveyshuollon palveluita ei tarvitse eriyttää kirjanpidossa, koska ne eivät ole toimintaa markkinoilla.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tarkoituksena on alkuvuodesta antaa toimijoiden itsearviointiin tueksi markkinaperusteisen hinnoittelun suuntaviivat.

Henkilöstön eläketurvaan ja yhtiöittämisvelvollisuuteen liittyvä varainsiirtoverovapaus-sääntely koskee edelleen siirtymäaikana toteutettuja siirtoja.

Työterveyshuollon ratkaisut vielä avoimia

Työterveyshuollon yhtiöittämistä koskevan siirtymäajan jatkaminen kahdella vuodella liittyy sote- ja maakuntauudistukseen. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa esitetä työterveyshuollon ennaltaehkäisevien palvelujen siirtoa maakunnalle.

Kuntien ja kuntayhtymien on syytä aktiivisesti seurata, mitä sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä myöhemmin tullaan säätämään kunnan tai kuntayhtymän mahdollisuudesta järjestää ja tuottaa työterveyshuollon palvelut omalle ja kuntakonsernin henkilöstölle ja onko tulevaisuudessakin mahdollista perustaa maakuntien ja kuntien yhteisiä työterveyshuollon yhtiöitä.

Jokaisessa kunnassa ja maakunnassa on ratkaistava, miten työterveyshuollon palvelut on järjestetty, kun palvelut siirtyvät maakunnille 1.1.2019. Ratkaisun tueksi on val-

.....

misteilla STM:n ja Työterveyslaitoksen tietopaketti, joka kokoaa olemassa olevan tilastotiedon maakunnan työikäisestä väestöstä, heidän tarpeestaan, maakunnan työnantajista, maakunnan alueella toimivista työterveyshuolloista ja heidän asiakaskunnastaan. Tietopakettiin kootaan keskeinen lainsäädäntö sekä työterveyshuollon järjestämisen ja tuottamisen eri vaihtoehdot seurauksineen. Tietopaketti on saatavissa alueuudistus.fi-sivuilla maaliskuun alussa 2017.

Linkkejä:

[Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntalain 150 §:n muuttamisesta](#)

[Kuntaliitto.fi: Hallitus esittää eduskunnalle, että työterveyshuoltoa koskeva yhtiöittämismuutos siirtyy vuoden 2019 alkuun](#)

[Kuntaliitto.fi: Työterveyshuollon laskennallinen eriyttäminen 1.1.2017](#)

[Alueuudistuksen Muutoksessa-blogi: Haloo maakunta – mistä saisin yritykselleni työterveyshuoltopalvelut?](#)

[Työterveyslaitos: Työterveyshuolto sote- ja maakuntauudistuksessa](#)

Huomioi:

- Työterveyshuollon yhtiöittämisvelvollisuudelle on siirtymäaikaa 31.12.2018 asti.
- Seuraa lainsäädännön valmistelua

Lisätietoja:

johtava lakimies Pirkka-Petri Lebedeff, p. 0500 482 016

12 Kuntien rahoitus: suhteellinen velkaantuneisuus muuttuu

Velkarahoituksen käyttö sekä investointitarpeet tulee suunnitella ja priorisoida huolellisesti siirtymävaiheessa, jotta alijäämien kattamisen tarve tulee otetuksi huomioon myös velkarahoituksessa. Näkökulma korostuu erityisesti toimitilainvestoinneissa ja toimitilojen uudelleenjärjestelyissä.

Suhteellisen velkaantuneisuuden taso voi muuttua eri kunnissa ja kuntakonserneissa oleellisesti. Usein lopullinen velallinen on liikelaitos tai yhtiö – tämän yksikön taloudellinen tulos vaikuttaa lainanhoitokykyyn ja sen arviointiin. Suhteellisen velkaantuneisuuden kasvaessa myös rahoituskustannusten suhteellinen merkitys kasvaa ja kustannusten vaihteluihin tulee varautua. Näitä tilanteita kannattaa ottaa huomioon ennen kaikkea lyhyt- ja pitkäaikaisen rahoituksen painotuksilla, kuitenkin unohtamatta pitkäaikaisen rahoituksen saatavuuden turvaamista.

Rahoitusmarkkinoiden kehitystä tulee seurata erityisesti siitä näkökulmasta, mikä on rahoittajien suhtautuminen sekä kuntiin että julkisen sektorin kokonaisuuteen. Hinnoittelua ja muita rahoituksen ehtoja on syytä tarkkailla ja vertailla. Kunnan puolestaan kannattaa kiinnittää huomiota talouden tunnuslukuihin sekä kehitysnäkymiinsä, sillä rahoittajat voivat tehdä luottopäätöksiään rahoittajakohtaisen ratingin perusteella.

Rahoitusvälineiden hyötyjä ja riskejä arvioitava

Muutos on aina mahdollisuus, mutta voi sisältää myös uhkia ja riskejä. Tarve arvioida tarjottuja rahoituspalveluja suhteessa kunnan tarpeisiin ja tulevaisuuden näkymiin korostuu. On selvitettävä, miten kukin valittu ratkaisu vaikuttaa kunnan talouteen, suoriin ja välillisiin kustannuksiin, sitoumusten laatuun sekä mahdollisiin uudelleenjärjestelyjen tarpeisiin. Niin ikään tulee ottaa huomioon välittömien vaikutusten ohella myös pidemmän aikavälin piirteet (ns. elinkaarivaikutus).

Todennäköisesti yhteistyö ja erilaiset kumppanuudet lisääntyvät myös rahoitus- ja toteutusratkaisujen näkökulmasta. Tällöin oleellista on hyötyjen ohella riskien ja vastuiden jakaminen ja sen määrittely, kenen ehdoilla ja millä keinoin asetettuihin tavoitteisiin pyritään. Sopimukset ja niihin liittyvä osaaminen korostuvat. Keskeisimpiä yhteistyökohteita jatkossakin lienevät toimitilaratkaisut ja niiden rahoittaminen.

.....

Kunnan taloudenpidossa oleellista on ennakoitavuus ja tämä koskee myös korkovirtoja. Korkoriski on käytännössä kunnan merkityksellisin rahoitusriski. Jos ennakoimiseen ja suojautumiseen käytetään johdannaisia, on syytä pohtia huolellisesti, miten ja millä ehdoilla niitä käytetään.

Markkinatilanne kannustaa sopimuksiin, joilla korkotaso voidaan lukita jopa useiden vuosien päästä alkavaksi. Periaatteessa kuntien taloussuunnittelu antaa tähän mahdollisuuden. Kun toimintaympäristö on kuitenkin merkittävästi muuttumassa, on sekä rahoitus- että suojaustarpeiden ajankohtia ja toteutumista arvioitava ja pohdittava, onko markkinatilanne ainoa lähestymistapa.

Lisäksi esimerkiksi sopimuksessa vastapuolella oleva oikeus merkitsee kunnalle velvollisuutta. On varmistuttava, että mahdolliseen velvoitteen toteutumiseen tai muutostilanteessa sen purkamiseen kyetään reagoimaan. Lisäksi tulee huolehtia siitä, että kunnan omat toimintaperiaatteet ja -valtuudet ovat kunnossa.

Kuntalain periaatteet kunnan takauksen antamisen edellytyksistä sekä valtiontukisäännökset on otettava huomioon myös siirtymävaiheessa.

Kaiken kaikkiaan erilaisten rahoitusinstrumenttien ja rahoitusratkaisujen käyttöä on harkittava huolella. Muutostilanteessa ja siirtymävaiheessa pelkkä otollinen tilanne ei ole riittävä lähtökohta, vaan valitun instrumentin tai palvelun tulee sopia kunnan tarpeisiin ja kyetä reagoimaan mahdollisiin muutoksiin.

Huomioi:

- [Arvioi muutoksen vaikutukset kunnan rahoitusasemaan ja omavaraisuusasteeseen](#)
- [Muutos edellyttää rahoitusinstrumenttien ja rahoitusratkaisujen käytön huolellista harkintaa](#)
- [Neuvottele tarvittavat muutokset rahoitusjärjestelyihin](#)

Lisätietoja:

rahoitusalan erityisasiantuntija Jari Vaine, p. 050 562 7687

13 Jakoavain - uusi talouden työkalu maakunta-uudistuksen vaikutuksista

Kuntaliitto on julkistanut valtiovarainministeriön siirtolaskelmaa täydentävän työkalun, jota kutsutaan jakoavaimeksi. Jakoavain on excel-työkirja, joka auttaa kuntia arvioimaan maakuntauudistuksen vaikutuksia kuntien tuloslaskelman, rahoituslaskelman sekä taseen eriin vuonna 2019. Sen lisäksi varsinaisen laskelman viereen on kirjattu tiliryhmittäin ja tase-erittäin maakuntauudistuksen vaikutuksiin liittyviä huomioita, joita kunnan taloutta suunnittelevan asiantuntijan tulisi ottaa huomioon. Jakoavaimen pohjana ovat valtiovarainministeriön laskelmat. Jakoavain on vapaasti kaikkien käytettävissä ja sitä voi muokata omiin tarpeisiinsa lisää. Jakoavainta päivitetään aina ministeriön julkaisemien laskelmien päivittyessä.

Valtiovarainministeriön siirtolaskelmassa maakuntauudistuksen kunnittaisia vaikutuksia tarkastellaan ns. kunnan talouden tasapainotilalla, jolla tarkoitetaan kunnan vuosikatteen riittävyttä poistoihin. Tasapainotilan muutosta taas havainnollistetaan laskennallisena korotuspaineena/laskuvarana kunnan tuloveroprosenttiin. Siirtolaskelma ei sisällä tietoja kunnan tulojen tai kulujen muutoksista tai esimerkiksi uudistuksen vaikutuksista kunnan taseeseen.

[Jakoavain Kuntaliitto.fi:ssä](https://www.kuntaliitto.fi/ssä)

Huomioi:

- [ennakoi ja testaa muutokset talousarvioon hyvissä ajoin](#)

Lisätietoja:

erityisasiantuntija Mikko Mehtonen, p. 050 592 8986

14 Muutoksen viestintä

Johtaminen on viestintää. Esivalmistelu- ja väliaikaishallinnon aikana valmistellaan ja tehdään kunnissa henkilöstöön, omaisuuteen, sopimuksiin ja muihin vastuisiin liittyviä järjestelyjä, mutta myös muutoksia kunnan luottamushenkilö- ja viranhaltijaorganisaatioon sekä henkilöstön tehtäviin. Muutosviestintä sitouttaa henkilöstön ja sidosryhmät tekemään muutosta yhdessä.

Asukkaat tarvitsevat hyvissä ajoin tietoa ja perusteluja palveluissa tapahtuvista muutoksista. Erityisen tärkeää on muistaa selkeä ja havainnollinen viestintä, vuoropuhelu ja yhteistyö.

Uudistusten valmistelu ja toimeenpano tehdään mahdollisimman avoimesti. Se edellyttää kunnissa hyvin suunniteltua monikanavaista viestintää lähellä asukkaita. Valtakunnallinen uudistuksen viestintä toimii tukena.

Eri yhteistyötahot suunnittelevat viestintää yhdessä VM:n vetämässä maakuntauudistuksen viestintäryhmässä, STM:n johtamassa sote-uudistuksen viestintäryhmässä sekä maakunnallisissa viestintäryhmissä.

Samalla kun muutosviestintää toteutetaan, on rakennettava tulevan tilanteen viestintäjärjestelyjä.

Muutosviestinnän kohderyhmät

Virallisen yhteistoimintamenettelyn ohella henkilöstö tarvitsee jatkuvasti päivittyvää tietoa suunnitelmista ja käytännön järjestelyistä. Asukkaat ja asiakkaat ovat muutoksen edessä epätietoisia, ja viestinnän tulee tavoittaa kaikki ymmärrettävällä tavalla. Osallisuus edellyttää asukaslähtöistä viestintää.

Myös yhteistyökumppaneiden ja eri sidosryhmien tietotarpeet on huomioitava viestinnän suunnittelussa ja toteutuksessa. Palvelujen yhtiöittäminen ja valinnanvapaus vaativat paljon selventävää viestintää. Tietoperusta ja muuttuvien organisaatioiden kaikki vanha data on oltava uusien toimijoiden käytössä saumattomasti.

Tammikuussa 2018 toteutettavien maakuntavaalien viestintä on suuri tehtävä. Kansalaisten valta kasvaa yhden vaalin verran, mutta tämä täytyy saada näkymään äänestysaktiivisuudessa. Tulevien maakuntavaltuustojen tehtävät ja vastuiden rajat on tehtävä konkreettisesti selviksi. Uusien poliittisten päättäjien perustiedoista ja valmiuksista on huolehdittava.

Sote- ja maakuntauudistuksen viestinnässä keskeistä on nykyisten ja tulevien toimijoiden yhteistyö. Palvelujen järjestämistapa muuttuu, mutta itse palvelut eivät. Maakuntien ja kuntien viestintäyhteistyö on järjestettävä asukaslähtöisesti. Viestinnän vastuut ja roolit on sovittava riittävän tarkasti. Palveluviestintä ja siihen liittyvä vuorovaikutus ei voi hautautua organisoinnin muutoksen vuoksi.

[Kuntaliiton muutostuki](#)

[Kuulethan sie minnuu” - kokemuksia Siun soteesta ja osallisuudesta suurten muutosten ytimessä](#)

Huomioi:

- johtaminen on viestintää
- viestintä on monikanavaista ja kohdistuu asukkaisiin, henkilöstöön, sidosryhmiin ja kaikkiin muutoksen tekijöihin
- luota ja käytä viestinnän ammattilaista

Lisätietoja:

viestinnän erityisasiantuntija Jari Seppälä, p. 050 667 43

Liite 1

Hankintalain määritelmiä

Mikä on sidosyksikkö:

Hankintalain mukaan hankintayksiköllä voi olla sidosyksikkö, johon hankintayksikkö käyttää yksin määräysvaltaa siten kuin se käyttää omiin yksiköihinsä. Hankintayksiköillä voi olla myös yhteisiä sidosyksiköitä. Hankintalaki ei rajoita sitä, minkä muotoiset hankintayksiköt voivat muodostaa sidosyksiköitä. Sidosyksikössä ei kuitenkaan saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

Hankintalaki ei ota kantaa siihen, minkälaista toimintaa sidosyksikkö voi harjoittaa. Sitä rajoittaa mahdollisesti muu lainsäädäntö, esimerkiksi tällä hetkellä kunnissa kunnan kuntalain 7 §:ssä tarkoitettu erityinen ja yleinen toimiala. Sidosyksikkömuodossa (yleensä oy) toimiminen on tällä hetkellä ollut yksi oman toiminnan järjestämisen (ts. tuotannon) tavoista.

Mikä on julkisoikeudellinen laitos:

Hankintalain mukaan julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan missä tahansa juridisessa muodossa toimivaa oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu huolehtimaan yleisen edun mukaisista tarpeista, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta. Edellytyksenä lisäksi on, että pykälässä tarkoitettu hankintayksikkö pääasiallisesti rahoittaa laitosta tai, että laitos on hankintayksikön valvonnassa taikka jonka johto-, valvonta- tai hallintoelimen jäsenistä edellä mainittu hankintayksikkö nimittää yli puolet.

Julkisoikeudellisen laitoksen käsitteen ensimmäisen osan edellytysten on täytyttävä samanaikaisesti. Yksikön tulee olla oikeushenkilö, sen tulee olla perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita ja näiden tarpeiden on oltava luonteeltaan muita kuin teollisia tai kaupallisia. Julkisoikeudellisen laitoksen muut edellytykset ovat vaihtoehtoisia. Hankintayksikköaseman voi näin ollen saada myös muodoltaan yksityisoikeudellinen organisaatio kuten osakeyhtiö, yhdistys tai säätiö, mikäli laissa asetetut edellytykset täyttyvät. Edellytykset voidaan karkeasti ottaen jakaa kolmeen osaan:

- 1) nimenomainen perustaminen yleisen edun mukaisten tarpeiden tyydyttämistä varten;
- 2) näillä yleisen edun mukaisilla tarpeilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja
- 3) julkisyhteisöjen tai muiden julkisoikeudellisten laitosten käyttämä määräysvalta tarkasteltuun yhteisöön.

Julkisoikeudellisia laitoksia koskevat ratkaisut ovat myös erittäin laajasti perusteltuja ja hyvin tapauskohtaiseen harkintaan perustuvia.

Mikä on horisontaalinen yhteistyösopimus:

Hankintalaki lähtee siitä, että hankintayksiköiden on mahdollista toteuttaa tehtäviään myös yhteistyössä. Horisontaalinen yhteistyö on siis luettava yhdeksi oman toiminnan järjestämisen (ts. tuotannon) tavoista. Hankintalain mukaista horisontaalista yhteistyötä voivat tehdä hankintalain mukaiset hankintayksiköt, riippumatta niiden muodosta. Yhteistyön tekemistä rajoittaa kuitenkin laissa määritellyt yhteistyön edellytykset, ts. ”julkiset palvelut, jotka niiden on suoritettava, tarjotaan niiden yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi” sekä ”kyseisen yhteistyön toteuttamista ohjaavat ainoastaan yleiseen etuun liittyvät näkökohdat”. Lisäksi laissa säädetään prosentuaalinen rajoite siitä, miten toiminnan tulee kohdistua sopimuksen osapuoliin.

Sillä, minkälaisen tehtävän suorittamisesta on kyse ja mikä ajatus on toiminnan taustalla, voi olla vaikutusta siihen, tulkintaanko sopimus tällaiseksi hankintalain 16 §:n mukaiseksi järjestelyksi. Horisontaalisiin yhteistyösopimuksiin viitataan myös kuntalain 50 §:ssä. Yleensä ne ovat olleet kunnalliseen yhteistoimintaan liittyviä sopimuksia.

Liite 2

Kuntien yhteinen ostovoima maakuntien hyödyksi

Toivotamme maakunnat tervetulleiksi yhteishankintojemme piiriin. Haluamme yhteistyössä väliaikaishallinnon kanssa varmistaa puitesopimustemme jatkuvuuden maakuntien käyttöön. Joustavan yhtiömallimme avulla olemme ratkaisuhakuisia tiiviimmän yhteistyön rakentamiseksi maakuntien kanssa.

Omassa roolissamme voimme varmistaa, ettei kuntien yhteistä hankintavolyymia hajoteta ja että yhteistyössä voimme osallistua 3 miljardin kustannuspaineen jakamiseen.

Tunnumme 1 500 asiakasorganisaatiomme tarpeet, koska meillä on 10-vuotisen toimintamme kuluessa solmittu kiinteät yhteydet asiakkaiden johtoon ja asiantuntijoihin. Haluamme tehdä oikeita asioita eikä vain asioita oikein, ja siksi mielellämme keräämme palautetta palveluistamme. Tähän asti saamamme palaute on ollut erinomaista kaikilla mittareilla.

Kuntaorganisaatioiden on mahdollista hankkia Kuntahankintojen kilpailuttamia tuotteita ja palveluja omaa tarjouskilpailua järjestämättä. Suomen kunnista lähes jokainen hyödyntää 70 puitesopimustamme eri mittakaavassa. Asiakkainamme ovat hankintayhteistyösopimuksen kautta myös mm. Suomen evankelisluterilaisen kirkon organisaatiot ja Keva.

Kilpailutamme puitesopimuksia ja vastaamme niiden sopimushallinnasta. Keskitymme valtakunnallisiin yhteishankintoihin, joilla saavutetaan huomattavaa mittakaavaetua hintasäästöinä ja/tai prosessihyötyinä ja joissa paikallinen tarjonta on yleensä vähäistä. Katamme kilpailutusten riskit ja olemme varautuneet eri tavoin myös valitusprosessien taloudellisiin seuraamuksiin.

Perinteisten volyymihankintojen lisäksi olemme mukana toteuttamassa isoja tietojärjestelmähankintoja, jotka on haluttu levittää koko kuntakentän käyttöön. Näitä ovat muun muassa sähköinen kilpailutus-, potilastieto- ja palvelusetelijärjestelmä, digiajan omahoidon hyvinvointipalvelut, asiakas- ja potilastietojärjestelmähankkeita, vaikutusinvestointia palveluna sekä KY-verkko valtion VY-verkon kumppanina.

Kuntaliitto-konserni ja ulkopuoliset asiantuntijat tarjoavat meille tietotaitoansa oman osaamisemme tueksi. Koulutetun henkilökuntamme juuret ovat liike-elämästä, valtiolta ja kunnista. Tällä hetkellä meillä työskentelee 16 asiantuntijaa.

Ajantasainen kilpailutuskalenteri ja valmiit puitesopimukset löytyvät osoitteesta www.kuntahankinnat.fi

KL-Kuntahankinnat Oy palveluksessanne

Liite 3

Sopimukset ja vastuut, määräaikoja

Leena Hoppu-Mäenpää, johtava lakimies, lakiyksikkö

1. Kunnat ja sote kuntayhtymät (pois lukien VPL 18§:ssä tarkoitettut kuntayhtymät)

31.12.2017 mennessä:

Kunta ja kuntayhtymät tekevät maakunnalle yksityiskohtaisen selvityksen niiltä siirtyvästä omaisuudesta, sopimuksista ja kunnalta vuokrattavista toimitiloista (VPL 23§)

- Selvityksessä tulisi yksilöidä, mitkä kunnan hallinnassa olevat toimitilat olisivat siirtymässä maakunnan hallintaan. Selvityksestä tulisi toimitilan yksilöinnin lisäksi käydä yksityiskohtaisesti ilmi hallinnoiko kunta tilaa omistuksen vai vuokrasopimuksen nojalla. Jos tila on kunnan omistuksessa, kunnan tulisi tehdä selkoa VPL 20 §:ssä määritellyistä tilan ylläpitokustannuksista ja tilaan liittyvistä kunnan kohtuullisista pääomakustannuksista. Jos kunta hallinnoi tilaa vuokrasopimuksen tai muun käyttöoikeussopimuksen nojalla, sopimus tulisi mahdollisimman tarkoin yksilöidä. Myös muut maakunnan vastuulle siirtyvät sopimukset tulisi yksilöidä ja luetteloita mahdollisimman yksityiskohtaisesti.
- Mikäli sopimus olisi 22 §:n mukaisesti sellainen, ettei sitä olisi mahdollista siirtää tai jakaa eikä sitä olisi myös taloudellisesti tai muista syistä perusteltua irtisanoa, kunnan tulisi selvityksessä esittää, miten sopimukseen liittyvä vastuu jakautuisi ja käytännössä hoidettaisiin kunnan ja maakunnan välillä. Tarvittaessa kunnan ja maakunnan tulisi neuvotella asiasta.
- Yksityiskohtaista luetteloa siirtyvästä irtaimistosta ei olisi välttämättä tarpeen tehdä (tästä tarkemmin HE).
- Kunnan ja maakunnan suositellaan neuvottelevan selvityksen tekemisen yhteydessä tai tekevän selvityksen yhdessä.

Hyvissä ajoin ennen 1.1.2019 tapahtuvaa siirtymää:

Maakuntavaltuuston tulee tehdä päätös selvityksen perusteella kuntien sopimusten, vastuiden ja irtaimesta omaisuuden siirtymisestä sekä siirtymäkauden vuokrasopimuksen solmimisesta (VPL 24§).

1.1.2019:

Kunta ja maakunta siirtävät maakunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset (VPL 22§)

- Jos sopimus liittyisi myös kunnan jäljelle jääviin tehtäviin eikä sitä olisi mahdollista siirtää tai jakaa, kunnan ja maakunnan on sovittava sopimukseen liittyvän vastuun jakautumisesta. Maakunnalle eivät kuitenkaan siirry sellaiset toimitilat kos-

.....

kevat sopimukset, joissa kunta on sitoutunut lunastamaan kyseisen tilan omistukseensa sopimuskauden päätyttyä, jolleivät maakunta ja kunta toisin sovi. Jos kunta on antanut VPL 21 §:n 3 momentissa mainitun, sosiaali- ja terveystalvija tuottavan osakeyhtiön puolesta takaussitoumuksen, takausvastuu siirtyy maakunnalle.

- Joissakin tilanteissa jouduttaneen myös harkitsemaan sopimuksen irtisanomista, jos se sopimusehtojen mukaisesti on mahdollista ja taloudellisesti sekä muista syistä perusteltua.
- Maakunnan vastuulle siirtyisivät erilaiset palvelujen ostoihin ja materiaalien hankintaan liittyvät sopimukset sekä esimerkiksi koneiden, laitteiden ja autojen leasingsopimukset tai muut vastaavat käyttöoikeussopimukset. Siirtyviin sopimuksiin lukeutuisivat siis muun muassa kunnan solmimat sopimukset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamisesta.
- Kunta siirtäisi maakunnalle sellaiset sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimitiloihin liittyvät vuokrasopimukset, joissa kunta itse on vuokralaisena, riippumatta siitä, mikä taho on vuokranantajana. Vuokranantajana voi siis edelleen olla esimerkiksi kunnan tytäryhteisö. Maakunnalle siirtyisivät kaikki sellaiset toimitilojen hallintaa koskevat sopimukset, joissa tosiasiallisesti on kyse toimitilan vuokra- tai muuta käyttöoikeutta koskevasta sopimuksesta ja joissa kunta itse ei omista sopimuksen nojalla hallinnoimaansa tilaa.

1.1.2019:

Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat siirtyvät maakunnan hallintaan, jos maakunta ja kunta eivät toisin sovi (VPL 20§)

- Maakunnan ja kunnan välillä solmitaan toimitilojen hallinnasta vuokrasopimus siten, että se on voimassa vähintään 31. joulukuuta 2021 saakka. Maakunnalla on oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloa yhdellä vuodella. Maakunnan tulee ilmoittaa oikeuden käyttämisestä kunnalle viimeistään 12 kuukautta ennen vuokrasopimuksen voimassaolon päättymistä.

1.1.2019:

Maakunnalle siirtyy sen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat.

30.6.2019 mennessä:

Kunta ja kuntayhtymä täydentävät vuonna 2017 tehtyä selvitystä, mikäli toimitiloissa, siirtyvässä irtaimessa omaisuudessa tai sopimuksissa on tapahtunut olennaisia muutoksia selvityksen antamisen jälkeen ja mikäli maakunta katsoo sen tarpeelliseksi (VPL 23§)

- Kunta on esim. saattanut solmia vuonna 2018 sopimuksia, jotka tulee siirtää maakunnalle.
- HE esityksestä ei käy ilmi, milloin maakunnan on tehtävä näiden siirtymisestä viimeistään päätös.

Kuntaliiton ohjeita:

- Sopimusten etsiminen ja selvityksen tekeminen kannattaa aloittaa heti. Näin jää riittävästi aikaa mahdollisten kadoksissa olevien sopimusten etsimiseen.
- Mikäli sopimus on tehty suullisesti, tulee siitä laatia kirjallinen sopimus. Suullisten sopimusten siirtäminen voi olla käytännössä mahdotonta.
- Ajatuksena on, että maakunta saa laaditun selvityksen perusteella käsityksen sille siirtyvistä sopimuksista kuten
 - Sopijakumppaneista
 - Sopimuksen kestosta ja irtisanomisesta
 - Sopimuksen kohteesta/olennaisista velvoitteista
 - Riskeistä (esim. vastuunrajoitusehdot)
 - Tarvitaanko sopimuksen siirtämiseen sopijakumppanin suostumus (onko tästä ehto)
 - Mikäli sopimukseen sovelletaan rajoituslakia, selvityksessä kannattaa mainita, että lain edellyttämä irtisanomisehto on lisätty sopimukseen.
- Jos sopimuksessa on ehto, jonka mukaan määräysvallan vaihtuessa sopimus voidaan irtisanoa, asiasta kannattaa keskustella sopijakumppanin kanssa
- Mikäli sopimuksen kohteena on sekä maakunnalle siirtyviä, että kunnalle jääviä toimintoja/tiloja, nämä sopimukset täytyy selvittää erikseen. Koska kunta ja maakunta voivat sopia toimitilojen ja irtaimen omaisuuden siirtämisen osalta myös laissa todetusta poikkeavasti, nämä kannattaa kartoittaa hyvissä ajoin ja miettiä perusteita, miksi maakunnan ei kannata vastaanottaa ko. toimitilaa/irtainta omaisuutta.
- Kuntien tehdessä näin merkittävän sopimusmassansa kartoituksen, sen kannattaa samassa yhteydessä huolehtia kuntalain velvoitteiden täyttämisestä eli panostaa kunnan sopimushallintaan kokonaisuudessaan. Sopimushallinnasta saa lisätietoa Kuntaliiton keväällä 2016 julkaisemasta sopimussuosituksista.

Järjestelyyn liittyviä riskejä mm.:

- Järjestelyssä on kyse yrityskauppaan verrattavasta tilanteesta. Useissa kunnissa sopimushallinta ei ole tasolla, jota valtava sopimusmassan hallitseminen edellyttäisi. Pelkästään sopimusten läpikäynti on iso haaste, sopimuksia ei välttämättä löydy tai niiden tiedot ovat puutteellisia.
- Vaikka käytössä olisi sähköinen sopimushallintajärjestelmiä, sopimuksia ei ole useinkaan viety sopimushallintajärjestelmään kovin laajasti. Sopimushallintajärjestelmästä ei siten välttämättä ole kovinkaan paljon hyötyä ja moni kunta joutuu käymään sopimukset läpi käsityönä.
- Tiedossa ei ole, voiko sopimukset siirtää pelkästään fyysisesti vai pitäisikö ne olla myös sähköisessä muodossa. Itse selvitys pitää kuitenkin olla sähköisessä muodossa.
- Vaikka sopimukset olisivat sähköisessä järjestelmässä, se ei välttämättä ole yhteensopiva maakunnan järjestelmän kanssa. Miten sopimukset käytännössä siirretään ja kenellä sen aiheuttama kuluvastuu.

- Miten varmistetaan liikesalaisuuksien, henkilötietojen ja muiden mahdollisten salassapitosäännösten noudattaminen näin isossa transaktiossa.
- Kuntien heikon sopimusosaamisen johdosta sopimuksista voi puuttua olennaisia sopimusehtoja (esim. irtisanominen, sopimuksen siirto, vastuunrajoitus), jotka turvaisivat kuntien asemaa tässä transaktiossa. Tämä on riski, jos maakunnilla on mahdollisuus jättää tällaiset sopimukset vastaanottamatta. Tähän ei anneta suoraan vastausta HEssä, mutta myös tämä tulkinta on mahdollinen.
- Sopimusehtojen lisääminen tai muuttaminen kesken sopimuskauden on esim. vuokrasopimuksissa mahdollista, mikäli sopijakumppani tähän suostuu. Jos kyse on hankintasopimuksesta, olennainen lisäys tai muutos ei ole mahdollinen ilman sen sallivaa sopimusehtoa. Hankintalaki ei salli olennaisia sopimusmuutoksia kesken sopimuskauden.
- Palveluiden ulkoistuksissa ja vuokrasopimuksissa riskinä ovat mm. rajoituslain voimaantulon jälkeen tehdyt sopimukset sekä ennen sen voimaantuloa tehtyjen sopimusten muuttaminen lain voimassaoloaikana. Jos sopimus on tehty 1.7.2016 tai sen jälkeen eikä sopimuksessa ole rajoituslain edellyttämää irtisanomisehtoa, maakunnalla ei ole velvollisuutta vastaanottaa sopimusta. Sama koskee tilanteita, joissa sopimusta muutetaan kesken sopimuskauden (tällaiseksi katsotaan myös esim. sopimukseen kirjatun option käyttö) eikä irtisanomisehtoa ole huomattu lisätä sopimukseen.
- Vuoden 2018 sopimukset eivät kuulu selvityksen piiriin, vaan niistä tehdään oma selvitys maakunnalle kesäkuun 2019 loppuun mennessä. Missään ei ole säännöksiä siitä, milloin maakunnan tulee päättää näiden sopimusten kohtalo ja milloin nämä sopimukset siirtyvät juridisesti maakunnalle. Kunta voi joutua odottamaan epävarmuudessa tietoa näiden sopimusten siirtymisestä yli kesän 2019.
- Voi syntyä tilanteita, joissa kunnan sopijakumppani vaatii kunnalta vahingonkorvausta. Korvausriitoja voi tulla sekä hankintalain että sopimusoikeuden perusteella. Jos kunta häviää jutun, jääkö korvaus sen maksettavaksi, vaikka riita johtuu sote-uudistuksesta. Entä kuka maksaa oikeudenkäyntikulut. Entä jos kunta haluaa tehdä asiassa sovinnon.

2. Sairaanhoitopiirit, erityishuoltopiirit ja maakunnan liitot (VPL 18§)

28.2.2018 mennessä:

Tehtävä maakunnalle yksityiskohtainen selvitys kuntayhtymän ja erityishuoltopiirin omaisuudesta ja vastuista (VPL 19 §)

- 1) kuntayhtymän omaisuudesta;
- 2) maakunnan vastuulle siirtyvistä veloista ja muista sitoumuksista, vastuista ja sopimuksista;
- 3) kuntayhtymän omaisuuden kirjanpidollisen arvostuksen perusteista; sekä
- 4) sellaisista olennaisista omaisuuserissä tapahtuneista muutoksista sekä toiminnallisista ja taloudellisista riskeistä, jotka eivät ilmene viimeisimmästä tilinpäätöksestä.

- Selvityksen perusteella maakunnilla tulisi olla tieto siitä, minkälaista omaisuutta ja minkälaisia vastuuta ja sitoumuksia niiden vastuulle on siirtymässä. Maakunnan toimintaan ja taloudelliseen asemaan vaikuttavat tekijät tulisi tunnistaa ja mahdolliset riskit minimoida.
- Selvityksessä tulisi yksilöidä maakunnalle siirtyvä omaisuus niin yksityiskohtaisesti, että esimerkiksi lainhuudot kiinteistöille voidaan myöntää ja osakkeiden omistusoikeus todentaa. Selvityksestä tulisi tämän vuoksi ilmetä siirtyvän kiinteän omaisuuden kiinteistörekisteritiedot ja osakemuodossa olevasta omaisuudesta vastaavat yksilöintitiedot.
- Selvitys liittyy oleellisesti VPL 32 §:ään, sillä selvitys vastaisi 32 §:n mukaan omaisuuden saantokirjaa.
- Myös toimitilojen ja maa-alueiden hallintaan oikeuttavat sopimukset tulisi selvityksessä yksilöidä ja luetteloida, jotta esimerkiksi maanvuokrasopimusten siirto olisi mahdollista rekisteröidä.

28.2.2018 viimeistään (selvityksen antamisen ajankohta)

Kuntayhtymän viranomainen ei saa 19§:ssä tarkoitetun selvityksen antamisen jälkeen päättää asioista, joilla olisi merkittäviä maakuntaa sitovia vaikutuksia, paitsi jos päätöksentekoa ei voida asian kiireellisyyden vuoksi lykätä. (VPL 30§)

Hyvissä ajoin ennen vuoden 2018 loppua:

Maakunta ja kuntayhtymän jäsenkunnat voivat sopia yhteisesti sopia, että jäsenkuntien omistukseen siirtyy esim. sellaista kuntayhtymän maaomaisuutta, jota maakunta ei tarvitse järjestämisvastuulleen kuuluvassa toiminnassa (VPL 18§ + HE).

- esimerkiksi virkistys- ja metsäalueet

Sopimus kuntayhtymän maa-alueista tulisi tehdä hyvissä ajoin ennen vuoden 2018 loppua, jotta maakunnan toimitilojen ja maaomaisuuksien VPL 31§:ssä tarkoitetut siirrot valtakunnalliselle palvelukeskukselle saataisiin joustavasti toteutettua.

Liite 4

FCG Konsultointi tulevaisuuden kunnan rakentamisen sekä maakuntahallinnon ja sote-uudistuksen toteuttamisen tukena

http://www.fcg.fi/fin/palvelut/johdon_konsultointi/

Tulevaisuuden kunnan rakentaminen edellyttää nykyisen **strategian arviointia ja uuden strategian rakentamista**. Toimintaympäristön ja kuntien roolin muuttuessa tarvitaan entistä vahvempaa strategista otetta. Muutosten ymmärtäminen ja ennakointi on toimivan strategian perusta. Selkeät linjaukset ja päämäärät mahdollistavat tavoitteiden nopeat tarkentamiset muuttuvassa maailmassa. Uuden kuntalain mukainen strategia luodaan poliittisen ja ammatillisen johdon vastuulla sekä kytkien henkilöstö, kuntalaiset ja sidosryhmät mukaan valmisteluun. Vuorovaikutuksessa erilaiset näkemykset muovataan yhteiseksi tahdoksi ja tavoitteiksi sekä taitavalla johtamisella strategian tavoitteet viedään kunnan arkeen.

Lisätietoja kimmo.haapasalo@fcg.fi ja markku.pyykkola@fcg.fi

Kunnan talouden tulevaisuuden näkymien ja talouden tasapainottamisen tueksi tarvitaan konkreettisia apuvälineitä. Talouden painelaskelmien lähtökohtana on palvelutarpeiden ja niistä johtuvien menojen kehityssuunnat ja mm. verotulojen ja valtion-osuuksien ennakoitu kehitys lähivuosina ja karkeammalla tasolla myöhemmin 2020-luvulla. Talouden tasapainottamisen mahdollisuuksia voidaan arvioida tarkastelemalla tehtävittäin kustannuskehitystä, odotekustannuksia ja säästöpotentiaalia suhteessa samankaltaisiin kuntiin. Samanlaista arviointia ja apuvälineitä talouden hallinnan ja toiminnan tueksi tarvitaan myös tulevassa maakuntahallinnossa ja niiden sotepalveluissa.

Lisätiedot heikki.miettinen@fcg.fi ja tuomas.jalava@fcg.fi

Tukipalveluiden (mm. tekniset- ja kiinteistöpalvelut, ruokapalvelut, talous- ja palkkahallinto) tuotantoa tehostetaan supistamalla toiminta, organisoitumalla uudestaan yksin tai kumppaneiden kanssa tai uudelleen kehittämällä. Maakuntauudistuksessa toiminnan tehostaminen, kilpailuneutraaliteettivaatimukset, uudet yhteistyömuodot alueellisesti sekä talouden ennakoitavuus ja kustannusrakenteen läpinäkyvyys saattavat edellyttää yhtiömuotoista toimintatapaa. Yhtiöittämisen toteuttaminen edellyttää kuntatoimintojen substanssiosaamista yhdistettynä taloudelliseen, verotukselliseen ja oikeudelliseen asiantuntemukseen

Lisätietoja riitta.ekuri@fcg.fi ja anne.haapanen@fcg.fi

Kestävä kiinteistönpito sekä toimitilojen ja muun omaisuuden hallinta vaatii onnistuakseen pitkäjänteistä strategista suunnittelua, jossa otetaan huomioon ja saatetaan tasapainoon resurssit ja tulevaisuuden muuttuvat palvelutarpeet. Maakunta- ja sote-uudistuksen

distuksen yhteydessä on tärkeää oikeudenmukaisen vuokrajärjestelmän toteuttaminen, investointien eri vaihtoehtojen ja toteutusmuotojen selvittäminen sekä mahdolliset yhtiöittämiskäytännöt.

Lisätietoja esko.korhonen@fcg.fi

Päivähoito-, koulu- ja sivistyspalvelujen palveluverkkojen kehittäminen sekä palvelujen uudistaminen takaavat tulevaisuuden kunnan toiminnallisen menestymisen. Kasvatus- ja opetus sekä sivistyspalvelut ja käytössä olevat resurssit tulevat tasapainottaa kuntalaisten tarpeisiin sekä elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteisiin. Uusien oppimisympäristöjen modernisointi, päiväkotien ja koulujen peruskorjaus- ja rakentamishankkeet sekä erilaiset monitoimitalohankkeet edellyttävät uudenlaisia osallistavia suunnittelutoimia.

Lisätietoja raila.oksanen@fcg.fi

Uusi maakuntahallintorakenne synnyttää uudenlaisia rajapintoja ja samalla yhteistyötarpeita organisaatioiden välille. Alueen asukkaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan kuntakonsernien ja maakuntakonsernin tiivistä yhteistyötä. Tämä tarkoittaa yhteisten menettelytapojen tai sopimusten tekemistä palveluissa ja palveluprosesseissa. Yhteistyön perustana on kuntakonsernien ja maakuntakonsernin strategiset linjaukset yhdyspinoilla toimivien palveluiden toteuttamisesta.

Luukkonen Jouko, Majoinen Kaija & Kuopila Antti: [Rajapinnoilta yhdyspintoihin - kehittämisaloite kunnan ja maakunnan yhteistyöstä.](#)

Lisätietoja anssi.hietaharju@fcg.fi ja jarmo.asikainen@fcg.fi

Onnistuneilla hankinnoilla pystytään vaikuttamaan olennaisesti sekä kustannuksiin että laatuun. Uuden hankintalain mahdollisuudet pystytään ottamaan tehokkaasti käyttöön ylläpitämällä ja kasvattamalla hankintaosaamista. Lisäksi sidosyksikkö –näkökohtien ajankohtaisuus korostuu sekä uuden hankintalain että sote- ja maakuntauudistuksen myötä. Sopimusjohtaminen ja sopimusten riskienhallinta on nostettavissa johtamisen keskiöön. Maakunnalle siirtyvien ja kunnalle jäävien sopimusten selvittämisellä saadaan käsitys olemassa olevista sopimuksista, sopijakumppaneista, sopimuksen kestosta, velvoitteista ja riskeistä.

Lisätietoja sirpa.korhonen@fcg.fi

Uudistettu Sähköinen hyvinvointikertomus (SHVK) on kuntajohtamisen työväline, jolla voidaan valmistella lakisääteinen hyvinvointikertomus. SHVK tuottaa vertailevaa tietoa strategiatyöhön sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun, toteutukseen, raportointiin ja arviointiin. SHVK:ta voivat hyödyntää kuntien ohella myös kuntayhtymät ja muut julkiset toimijat sekä yksityiset palveluntuottajat. SHVK:n yhteydessä oleva vaikutus-

ten ennakkoarvioinnin (EVA) työväline tukee kuntien luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita päätösesitysten ennakkovalmistelussa. SHVK ja EVA ovat osoitteessa. www.hyvinvointikertomus.fi.

Lisätietoja jussi.kukkonen@fcg.fi

Reaaliaikainen arviointi on hyödyllinen työväline muutosjohtamiselle vaativissa rakenteellisten muutosten valmisteluissa ja toteutuksissa. Arvioinnissa seurataan ja analysoidaan toistuvasti muutoksen etenemistä sekä sen perusteella annetaan jäsentynyttä palautetta muutoksen toteuttajille ja vastuulliselle johdolle. Arvioinnin perusteella voidaan tehdä tarvittavia korjaustoimenpiteitä riittävän ajoissa. Reaaliaikaista arviointia on toteutettu mm. Oulun monikuntaliitoksessa ja ARTTU2-ohjelmaareaaliaikaisen arviointitutkimuksessa. Arviointitutkimusta tarvitaan sekä tulevaisuuden kunnan rakentamisessa että sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa.

[REA-puntarikyselyn tulokset syyskuu 2016](#). ARTTU2-tutkimusohjelman julkaisusarja nro 12/2016

[Reaaliaikaisen arvioinnin hyödyntäminen rakennemuutoksissa](#). Reaaliaikaisen arvioinnin hyödyntäminen rakennemuutoksissa. Kokemuksia kuntaliitosten arvioinneista

Lisätietoja anni.antila@fcg.fi ja jarmo.asikainen@fcg.fi

http://www.fcg.fi/fin/palvelut/johdon_konsultointi/

http://www.fcg.fi/fin/ajankohtaista/sote_maakuntauudistus/

Tulevaisuuden kuntaa tekemässä (2017) –julkaisu FCG johdon konsultoinnin nettisivulla

